T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNDE PROBLEM YAŞAMA VE REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZLERİNDEN FAYDALANMA DURUMLARI

CEMİLE AKBIYIK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DR. ÖĞR. ÜYESİ AHMET ÜNAL

TEMMUZ - 2022
KASTAMONU

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıcatez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

Cemile AKBIYIK

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNDE PROBLEM YAŞAMA VE REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZLERİNDEN FAYDALANMA DURUMLARI

CEMİLE AKBIYIK

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI
DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ AHMET ÜNAL

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi sürecinde problem yaşama ve Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinden faydalanma durumlarını belirlemektir. Araştırmada karma yöntem deseni tercih edilmiştir. Araştırmanın çalışma gurubunu, 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında Kastamonu ilinde görevli sınıfında daha önce kaynaştırma öğrencisi olmuş veya halen kaynaştırma öğrencisi olan sınıf öğretmenleri ve Kastamonu Rehberlik ve Araştırma Merkezinde görevli RAM personelleri oluşturmaktadır.

Araştırmada nicel veri kaynağı olarak, "Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Duygular, Tutumlar ve Kaygılar Ölçeği" (KEİDTKÖ) kullanılmıştır. Ölçek, 66 sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda, sınıf öğretmenleri ve RAM personellerinin kaynaştırma eğitimine yönelik görüşlerini almak amacıyla dokuz sınıf öğretmeni ve beş RAM personeli ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın sonucunda, sınıf öğretmenlerinin kıdem yılı ve cinsiyet değişkenlerine göre kaynaştırma eğitimine yönelik duygu, tutum ve kaygı düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Sınıf öğretmenleri kaynaştırma eğitiminde hem öğrenci hem de öğretmenin ilk zamanlarda sorunlar yaşadığını düşünmektedirler. Öğretmenlerin bir kısmı bu sorunların zamanla ortadan kalktığını veya azaldığını ifade ederken bir kısmı ise sorunların devam ettiğini belirtmiştir. Kaynaştırma eğitiminde sorun yaşayan öğretmenler bilgi yetersizliği sebebiyle kendilerini çaresiz hissettiklerini, kendi çabaları ile sorunları çözmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin RAM ile olan ilişkilerinin zayıf olduğu görülmüştür. Az sayıda öğretmen kaynaştırma eğitimine dair RAM'dan destek talep ettiğini belirtmiştir. Öğretmenler RAM'dan daha çok destek görmeyi, okul ziyaretinde bulunmalarını, hizmet içi eğitim ve seminerlerle bilgilendirilmeyi istemektedir.

RAM personellerinin çoğunluğu tarafından özel gereksinimli bireyleri tanılama aşamasında hata payı olabileceği ve kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin hali hazırda uygulanan kaynaştırma eğitiminden fayda görme durumunun olması gerekenden uzak olduğu belirtilmiştir. RAM personellerinin kaynaştırma eğitiminin sorunlarına yönelik her okulda özel eğitim öğretmeni olması, destek eğitim odalarının açılması, öğretmen ve RAM personellerinin hizmet içi eğitimlerle desteklemesi gibi önerileri olmuştur. RAM personelleri tarafından az sayıda ve genellikle genç öğretmenlerinin RAM'dan destek talebinde

bulunduğu ifade edilmiştir. Öğretmenlerin destek talebine mutlaka karşılık verildiği, destek talebi olmadığı sürece RAM personel azlığı, ulaşım sıkıntısı gibi sebeplerden kaynaklı yeteri kadar okul ziyaretlerinde bulunamadıkları belirtilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER: Özel gereksinimli birey, kaynaştırma eğitimi, sınıf öğretmeni, RAM personeli

Temmuz 2022, 85 Sayfa

ABSTRACT

MSC THESIS

THE SITUATION OF CLASSROOM TEACHERS' HAVING PROBLEM IN INCLUSIVE EDUCATION AND BENEFIT FROM GUIDANCE AND RESEARCH CENTERS

CEMİLE AKBIYIK

KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE
DEPARTMENT OF BASIC EDUCATION
PRIMARY EDUCATION
SUPERVISOR: ASSISTANT PROFESSOR AHMET ÜNAL

The aim of this research is to determine the situation of classroom teachers having problems in the inclusive education process and benefiting from Guidance and Research Centers. A mixed-method design was preferred in the research. The study group of the research consists of classroom teachers who had or currently have inclusive students in their class in Kastamonu in the 2019-2020 academic year, and GRC personnel working at Kastamonu Guidance and Research Center.

In the research, as a quantitative data source, "Sentiments, Attitudes and Concerns about Inclusive Education Scale Revised" (SACIE-R) was used. The scale was applied to 67 classroom teachers. In the qualitative aspect of the research, semi-structured interviews were conducted with nine classroom teachers and five GRC staff in order to get the opinions of classroom teachers and GRC staff on inclusive education.

As a result of the research, no significant difference was found in the level of feelings, attitudes, and concerns towards inclusive education according to the seniority and gender variables of the classroom teachers. Classroom teachers think that both students and teachers experience problems in inclusive education at first. While some of the teachers stated that these problems disappeared or decreased over time, some of them stated that the problems continued. Teachers who had problems with inclusive education stated that they felt helpless due to a lack of knowledge and that they tried to solve the problems with their own efforts. It was observed that the relationship between teachers and GRC was weak. A small number of teachers stated that they requested support from the GRC regarding inclusive education. Teachers want to receive more support from GRC, want GRC to visit schools, and be informed through in-service training and seminars.

It has been stated by the majority of GRC staff that there may be a margin of error in diagnosing individuals with special needs and that the students receiving inclusive education are far from benefiting from the currently applied inclusive education.

There were suggestions for GRC staff to address the problems of mainstreaming education, such as having a special education teacher in every school, opening support education rooms, and supporting teachers and GRC staff with in-service training. It was stated by the GRC staff that few and generally young teachers requested support from the GRC. It was stated that the support requests of the teachers were definitely responded to, and unless there was a support request, they could not attend school visits due to reasons such as lack of GRC staff and transportation problems.

KEYWORDS: Individual with special needs, inclusive education, classroom teacher, GRC staff

July 2022, 85 Page

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitim sürecimin ilk gününden itibaren bilgi ve tecrübeleri ile bana yol gösteren, bilimsel çalışmaları okumayı sevdiren, araştırmanın her aşamasında ve her koşulda büyük desteği olan, öğrencisi olduğum için kendimi şanslı hissettiğim çok değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ÜNAL'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmanın gerçekleşmesi için zamanını ayıran, tüm içtenliği ile görüşlerini aktaran değerli sınıf öğretmenlerine ve Kastamonu Rehberlik ve Araştırma Merkezi personellerine teşekkür ederim.

Hiçbir fedakârlıktan kaçınmadan beni bugünlere getiren, her koşulda yanımda olan, hayatımın en büyük destekçisi, canım annem Şükran AKBIYIK başta olmak üzere aileme sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

CEMİLE AKBIYIK

Kastamonu, 2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZONAYI ..... **ii**
TAAHHÜTNAME ..... **iii**
ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **vi**
TEŞEKKÜR ..... **viii**
İÇİNDEKİLER ..... **ix**
ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ ..... **xi**
TABLOLAR DİZİNİ ..... **xii**
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ ..... **xiv**
1. GİRİŞ **1**
1.1 Problem Durumu 1
1.2 Alt Problemler 3
1.3 Araştırmanın Amacı ve Önemi 3
1.4 Sayıltılar 4
1.5 Sınırlılıklar 4
1.6 Tanımlar 4
2. KURAMSAL ÇERÇEVE **6**
2.1 Özel Gereksinimli Bireyler 6
2.2 Kaynaştırma Eğitimi 7
2.3 Kaynaştırma Eğitimi Türleri 7
2.3.1 Tam Zamanlı Kaynaştırma 8
2.3.2 Yarı Zamanlı Kaynaştırma 8
2.3.3 Tersine Kaynaştırma 9
2.4 Kaynaştırma Eğitiminin Yararları 9
2.5 Kaynaştırma Eğitiminde Destek Eğitim Hizmetleri 10
2.6 Kaynaştırma Eğitiminde Sınıf Öğretmeninin Rolü ve Önemi 14
2.7 Kaynaştırma Eğitiminde Rehberlik ve Araştırma Merkezinin Rolü ve Önemi 15
2.8 İlgili Çalışmalar 15
3. YÖNTEM **25**
3.1 Araştırma Modeli 25
3.2 Çalışma Grubu 25
3.2.1 KEİDTKÖ Uygulanan Sınıf Öğretmenlerinin Tanımlayıcı Özellikleri 25
3.2.2 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Gerçekleştirilen Sınıf Öğretmenleri ve RAM Personellerinin Tanımlayıcı Özellikleri 27
3.3 Veri Toplama Araçları 28
3.3.1 Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Duygular, Tutumlar ve Kaygılar Ölçeği 28
3.3.2 Görüşme Formu 29
3.4 Verilerin Toplanması 29
3.5 Verilerin Analizi 29
4. BULGULAR **31**
4.1 Nicel Verilerden Elde Edilen Bulgular 31
4.1.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular 31
4.1.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular 32

4.2 Nitel Verilerden Elde Edilen Bulgular 33
4.2.1 Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine İlişkin Bulgular 33
4.2.1.1 Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfında Yer Almış ve Halen Yer Alan Kaynaştırma Öğrencileri ile İlgili Görüşleri 33
4.2.1.2 Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Problem Yaşama Durumları ile İlgili Görüşleri 38
4.2.1.3 Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Karşılaştıkları Problemlere Yönelik Geliştirdikleri Çözüm Yolları ile İlgili Görüşleri..... 44
4.2.1.4 Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik RAM'dan Faydalanma, Destek Talep Etme ve Beklentileri ile İlgili Görüşleri46
4.2.2 RAM Personellerinin Görüşlerine İlişkin Bulgular 53
4.2.2.1 RAM Personellerinin Kaynaştırma Öğrencilerini Tanılama Aşaması ile İlgili Görüşleri..... 53
4.2.2.2 RAM Personellerinin Kastamonu İli ve Türkiye Genelinde Öğrencilerin Aldıkları Kaynaştırma Eğitiminden Fayda Görme Durumları ile İlgili Görüşleri 57
4.2.2.3 RAM Personellerinin Kaynaştırma Eğitiminin Sorunlarına Yönelik Çözüm Önerileri ile İlgili Görüşleri..... 60
4.2.2.4 RAM Personellerinin Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Öğretmenlerin Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinden Yardım Talep Etme Durumları ile İlgili Görüşleri 64
5. SONUÇ ve ÖNERİLER..... 66
5.1 Sonuçlar..... 66
5.1.1 Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Duygu, Tutum ve Kaygılarına İlişkin Sonuçlar 66
5.1.2 Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Görüşlerine İlişkin Sonuçlar 67
5.1.3 RAM Personellerinin Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Görüşlerine İlişkin Sonuçlar 69
5.2 Öneriler..... 71
5.2.1 Uygulamaya İlişkin Öneriler 71
5.2.2 Yapılacak Araştırmalara İlişkin Öneriler..... 72
KAYNAKLAR 73
EK A Anket Uygulama İzni 80
EK B Sınıf Öğretmeni - Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu 81
EK C RAM Personeli - Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu 84
EK D Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Duygular, Tutumlar ve Kaygılar Ölçeği 85

ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1 Kaynaştırma Eğitiminde Destek Eğitim Hizmetleri Organizasyon Şeması 11

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1.1 Örgün eğitim alan özel gereksinimli öğrencilerin yıllara göre dağılımı 3
Tablo 2.1 Özel gereksinimli öğrenciler 6
Tablo 3.1 Sınıf öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre dağılımı 26
Tablo 3.2 Sınıf öğretmenlerinin kıdem yılı değişkenine göre dağılımı 26
Tablo 3.3 Sınıf öğretmenlerinin mezun olduğu okul türü değişkenine göre dağılımı 26
Tablo 3.4 Sınıf öğretmenlerinin çalıştığı yerleşim yeri değişkenine göre dağılımı 26
Tablo 3.5 Sınıf öğretmenlerinin tanımlayıcı özeliklerine ilişkin veriler 27
Tablo 3.6 RAM personellerinin tanımlayıcı özeliklerine ilişkin veriler 28
Tablo 4.1 Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin duygu, tutum ve kaygıları ölçeğinin kıdem yılı değişkenine göre alt boyut puanları 31
Tablo 4.2 Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin duygu, tutum ve kaygılarının kıdem yılı değişkenine göre "ANOVA" sonuçları 32
Tablo 4.3 Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik duygu, tutum ve kaygılarının cinsiyet değişkenine göre "t-testi" sonuçları 33
Tablo 4.4 Sınıf öğretmenlerinin sınıfında yer almış ve halen yer alan kaynaştırma öğrencilerinin özel gereksinim durumları 34
Tablo 4.5 Kaynaştırma öğrencilerinin sınıfa uyumu ile ilgili görüşler 35
Tablo 4.6 Kaynaştırma öğrencilerinin sınıf öğretmeni ile iletişimi hakkındaki görüşler 36
Tablo 4.7 Kaynaştırma öğrencilerinin arkadaşları ile iletişimi hakkındaki görüşler 37
Tablo 4.8 Kaynaştırma öğrencilerinin engel durumlarından kaynaklı sorun yaşama durumlarına ilişkin görüşler 38
Tablo 4.9 Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileri ile iletişimlerinde sorun yaşama durumlarına ilişkin görüşleri 40
Tablo 4.10 Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin velisi ile iletişimlerinde sorun yaşama durumlarına ilişkin görüşleri 41
Tablo 4.11 Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileri dışındaki öğrencilerden kaynaklı sorun yaşama durumları ile ilgili görüşleri 42
Tablo 4.12 Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileri dışındaki öğrencilerin velilerinden kaynaklı sorun yaşama durumları ile ilgili görüşleri 43
Tablo 4.13 Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde karşılaştıkları problem durumları 44
Tablo 4.14 Sınıf öğretmenlerinin RAM'dan faydalanma durumları 47
Tablo 4.15 Sınıf öğretmenlerinin RAM'dan destek talep etme durumları 48
Tablo 4.16 RAM'dan destek talebinde bulunun sınıf öğretmenlerinin destek taleplerine yanıt alma durumları 49
Tablo 4.17 Sınıf öğretmenlerinin destek talebi haricinde RAM'dan hizmet alma durumları 50
Tablo 4.18 Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik RAM'dan beklentileri 51

Tablo 4.19 RAM personellerinin kaynaştırma öğrencilerinin tanılama aşamasının doğruluğu ile ilgili görüşleri 53
Tablo 4.20 RAM personellerinin tanılama aşamasını etkileyen faktörler ile ilgili görüşleri 55
Tablo 4.21 RAM personellerinin Kastamonu ili ve Türkiye genelinde öğrencilerin kaynaştırma eğitiminden fayda görme düzeylerine ilişkin görüşleri 58
Tablo 4.22 RAM personellerinin Kastamonu ili ve Türkiye genelinde öğrencilerin kaynaştırma eğitiminden fayda görme durumunu etkileyen faktörlere ilişkin görüşleri 59
Tablo 4.23 RAM personellerinin kaynaştırma eğitiminin sorunlarına yönelik çözüm önerilerine ilişkin görüşleri 61

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

BEP :Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı
DEHB :Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu
EARGED :Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı
ERG :Eğitim Reformu Girişimi
HİE :Hizmet İçi Eğitim
KEİDTKÖ :Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Duygular Tutumlar ve Kaygılar Ölçeği
MEB :Milli Eğitim Bakanlığı
MEM :Milli Eğitim Müdürlüğü
RAM :Rehberlik ve Araştırma Merkezi
SPSS :Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi
TOHUM :Tohum Otizm Vakfı

1. GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde, problem durumuna, araştırmanın amacına, araştırmanın önemine, araştırmanın sınırlılıklarına, varsayımlara ve tanımlara yer verilmektedir.

1.1 Problem Durumu

Doğası gereği her insan toplumda kabul görülmeye ihtiyaç duyar. Özellikle yetersizliği bulunan bireyler toplum tarafından benimsenmeye en çok gereksinim duysa da çoğu zaman bu duruma ulaşmakta sorun yaşayan bireylerdir. Oysa eşit şartlar ve imkanlar sağlandığında toplumun arzu ve emellerini yerine getirebilirler. Bu da ancak eğitim sayesinde mümkün olabilmektedir (Erişkin, Kıraç ve Ertuğrul, 2012).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 42. maddesinde *"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır"* ifadeleri yer almaktadır.

Eğitimde fırsat eşitliği açısından özel gereksinimli bireylerin eğitimlerini normal gelişim gösteren bireylerle bir arada almaları gerekmektedir. Bu da ancak kaynaştırma eğitimi ile sağlanabilmektedir (Ateş, 2018). Kaynaştırma, eğitimde en çok yer verilen terimlerden biri olmasına rağmen anlamı bilinememekte veya anlamına yönelik uygulanamamaktadır. Kaynaştırmanın temel unsuru öğrenciye ya da öğretmene sağlanan destek hizmetleridir. Destek hizmetleri olmadan öğrenciyi akranları ile bir sınıfa yerleştirmek kaynaştırma demek değildir. Kaynaştırma eğitiminin doğru bir şekilde gerçekleşebilmesi için kaynaştırma öğrencisine ve öğretmene gerektiğinde destek hizmetlerinin sağlanması gerekmektedir (Batu, 2000).

Ülkemizde yasal olarak benimsenmesinin üzerinden (1983 – 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu) seneler geçmesine rağmen kaynaştırma eğitiminin uygulama boyutundaki sorunlar hala devam etmektedir. Bu sorunlar ise kalitesi düşük veya etkisi olmayan bir kaynaştırma eğitimine sebep olmaktadır (Anılan ve Kayacan, 2015). Her çocuğun eşit şekilde eğitimden yararlanmasına

imkan veren kaynaştırma eğitimi uygulamaları niyet olarak doğru bir noktada iken, teorik ve uygulama boyutunda neler yapılacağının bilinmemesinden kaynaklanan yetersizlikler sebebiyle kaynaştırma eğitiminde hedeflenen olumlu sonuçlara ulaşılamamaktadır. Kaynaştırma eğitimi sürecinde neler yapılması gerektiğini tam olarak bilemeyen öğretmenler yeterince desteklenmemektedir (Kaya, 2016).

Günümüzde kaynaştırma eğitimi sadece prosedür olarak gerçekleşmekte ve kaynaştırma öğrencisinin yerleştirme kararıyla başlayıp tamamlanan bir süreç olarak düşünülmektedir. Halbuki kaynaştırma eğitimi özel gereksinimli bireyin yerleştirme kararından öte bir takım plan ve uygulamaların gerçekleşmesi gereken bir süreçtir (Akçamete, 2009).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğindeki mevzuatları pratikte uygulamaya dönüştürme ve yürütme noktaları olan Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM), kaynaştırma uygulamaları sürecinin adeta kilit noktası durumundadırlar. Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin görevleri arasında, özel eğitim gerektiren bireylerin tanılanması ve bu bireylere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin sağlanması yer almaktadır (Güven ve Uyanık-Balat, 2006).

Okul yöneticileri ve öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi öncesinde kendilerini bilgilendirmesini istediği kişi ve kurumlar arasında RAM ilk sırayı almaktadır. Yöneticilerin kaynaştırma eğitimi süreci ile ilgili bilgi ve destek almasını RAM'lar sağlarken, öğretmenler ve RAM ilişkisinin daha zayıf olduğu görülmektedir (EARGED, 2010).

Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması kaynaştırma eğitimine karşı bakış açılarını etkilemektedir. Öğretmenler, RAM'dan öğrenci ile ilgili hazırlanan raporlarda gerekli yönlendirilmelerin yapılmadığını düşünmektedirler. Kaynaştırma eğitiminde rol alan kurumlar arasında iletişim sağlanamaması ve işbirliğinin yapılmaması ise olumsuz sonuçlara yol açmaktadır (Sart, Ala, Yazlık ve Kantaş-Yılmaz, 2004).

Problem Cümlesi:

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde problem yaşama ve Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinden faydalanma durumları nelerdir?

1.2 Alt Problemler

- Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygu, tutum ve kaygı durumları nedir?
- Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik problem durumları ve çözüm önerileri ile ilgili görüşleri nelerdir?
- RAM personellerinin kaynaştırma eğitimine yönelik problem durumları ve çözüm önerileri ile ilgili görüşleri nelerdir?

1.3 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde problem yaşama ve Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinden faydalanma durumlarını belirlemektir. Ülkemizde özel gereksinimli bireylerin sayısı ve özel eğitim konusunda yapılan yenilikler giderek artmaktadır. MEB (2020) tarafından yayınlanan resmi istatistiklere göre, özel eğitim ve kaynaştırma eğitiminden yararlanan özel gereksinimli çocukların sayısında yıllara göre artış olduğu tespit edilmiştir. Özel gereksinimli bireylerin örgün eğitimdeki dağılımları Tablo 1.1'de gösterilmiştir.

Tablo 1.1 Örgün eğitim alan özel gereksinimli öğrencilerin yıllara göre dağılımı

Eğitim Yılları	Özel Eğitim Okulu	Özel Eğitim Sınıfı	Kaynaştırma Eğitimi	Toplam
2010-2011	40.189	18.576	93.000	151.765
2011-2012	42.896	20.968	148.753	212.617
2012-2013	33.877	25.477	161.295	220.649
2013-2014	40.505	29.094	73.117	242.716
2014-2015	43.796	32.265	183.221	259.282
2015-2016	49.206	36.742	202.541	288.489
2016-2017	48.212	42.900	242.486	333.598
2017-2018	50.025	45.815	257.770	353.610
2018-2019	53.814	49.304	295.697	398.815
2019-2020	55.588	51.886	318.300	425.774

Günümüzde özel eğitim ve kaynaştırma eğitiminden yararlanan özel gereksinimli öğrencilerin sayısının fazla olduğu görülmektedir. Özel gereksinimli öğrenciler için eğitimde fırsat eşitliğini sağlayan kaynaştırma eğitiminin sorunları ise devam etmektedir. Daha önceki yapılan araştırmalar sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi konusunda yeterli olmadıklarını ve sorunlar yaşadıklarını göstermektedir. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi konusunda bilgi yetersizliği başta olmak üzere

sorunlar yaşamasına yol açan etmenler vardır. Çeşitli sebepler yüzünden kaynaştırma eğitiminde sorunlar yaşanması ise öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine dair duygu ve tutumlarını olumsuz etkilemektedir. Sorunların giderilmesi için öğretmenlerin ilk başta bilgiye ve desteğe ihtiyacı vardır.

Özel gereksinimli öğrencilerin tanılama, yerleştirme, izleme ve yönlendirme aşamalarında Rehberlik ve Araştırma Merkezleri rol almaktadır. Bu bakımdan öğretmenlere kaynaştırma eğitimi konusunda destek olacak kurumların başında Rehberlik ve Araştırma Merkezleri gelmektedir.

Alanyazın incelendiğinde öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygu, tutum ve kaygı düzeylerini bir arada inceleyen oldukça az araştırma olduğu görülmüştür (Özcan, 2020). Kaynaştırma eğitimi konusunda yazılan tezlerde en çok öğretmenlerle, en az ise RAM personelleri ile çalışıldığı ve nicel yöntemin kullanıldığı tespit edilmiştir (Gündoğdu-Irmak, 2018). Kaynaştırma eğitiminde önemli unsur olan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik duygu, tutum, kaygılarını ve sınıf öğretmenleri ile RAM personellerinin görüşlerini ele alan bu çalışmanın alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4 Sayıltılar

- Sınıf öğretmenlerinin KEİDTKÖ'nde yer alan ifadelere içten ve yansız bir şekilde yanıtlar verdikleri varsayılmaktadır.
- Sınıf öğretmenleri ve RAM personellerinin yarı yapılandırılmış görüşmelerde sorulan sorulara içten yanıtlar verdikleri varsayılmaktadır.

1.5 Sınırlılıklar

- Araştırma, çalışma grubunu oluşturan Kastamonu ilinde görevli sınıf öğretmenleri ve RAM personelleri ile sınırlıdır.
- Araştırma 2019-2020 eğitim-öğretim yılı ile sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP): Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programı (MEB, 2018).

Destek Eğitim Hizmeti: Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları doğrultusunda kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okuldaki diğer personele uzman personel ve gerekli araç-gereçlerle sunulan danışmanlık hizmetleri (MEB, 2018).

Destek Eğitim Odası: Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile özel yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için düzenlenmiş ortam (MEB, 2018).

Kaynaştırma Eğitimi: Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademede diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitim (MEB, 2018).

Özel Eğitim: Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitim (MEB, 2018).

Özel Eğitim İhtiyacı Olan Birey: Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey (MEB, 2018).

Rehberlik ve Araştırma Merkezi: Rehberlik hizmetleri ile özel eğitim hizmetlerini planlayarak hizmetlerin koordineli bir şekilde yürütülmesini sağlayan kurum (MEB, 2018).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, özel gereksinimli bireyler, kaynaştırma eğitimi ve kaynaştırma eğitiminde destek eğitim hizmetleri ile ilgili kuramsal temeller ve ilgili çalışmalar ele alınmaktadır.

2.1 Özel Gereksinimli Bireyler

Her çocuk, birbirinden oldukça farklı ve özeldir. Bu farklılıkların zihinsel, fiziksel ve duyuşsal yönden kaynaklandığı bilinmektedir. Çocukların fiziksel ve duygusal özellikleri, öğrenme stilleri ve hızları değişiklik göstermektedir. Farklılığı sebebiyle verilen eğitim hizmetlerinden verim alamayan çocuklar için özel eğitim hizmetlerinin sağlanması gerekmektedir. Özel eğitim hizmetlerinin amacı, özel gereksinimi olan çocukların bağımsız yaşamını sürdürebilmesine ve bireye özgü hazırlanan plandaki kazanımlara sahip olmasına katkı sağlamaktır (Kırcaali-İftar, 1998).

MEB (2018) Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde yer alan bilgiler doğrultusunda özel gereksinimli öğrenciler Tablo 2.1'deki gibi gruplandırılabilir:

Tablo 2.1 Özel gereksinimli öğrenciler

Özel Gereksinimli Öğrenciler	
Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan öğrenciler	Uyum bozukluğu ile duygusal ve davranış bozukluğu olan öğrenciler
Görme yetersizliği olan öğrenciler	İşitme yetersizliği olan öğrenciler
Zihinsel yetersizliği olan öğrenciler	Ortopedik yetersizliği olan öğrenciler
Otizmi olan öğrenciler	Özel öğrenme güçlüğü olan öğrenciler
Süreğen hastalığı olan öğrenciler	Üstün zekalı ve özel yetenekli olan öğrenciler
Dil ve konuşma güçlüğü olan öğrenciler	Cerabral palcy hastalığı olan öğrenciler

Değişim ve gelişimin çok hızlı gerçekleştiği günümüzde, değişimin oldukça hissedildiği öncelikli bir alan da özel gereksinimli bireylerin haklarının korunup geliştirilmesidir. Özel gereksinimli bireylerle ilgili çalışmaların temelinde, insan

hakları ayrımcılığının engellenmesi ve fırsat eşitliğinin sağlanması vardır (Atıcı, 2014). Bu kapsamda, özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi için en az kısıtlayıcı ortamların uygun görülmesinden hareketle kaynaştırma uygulamaları artmış ve özel gereksinimli bireylerin toplum ile bir bütün olması gerekli görülmüştür (Erdoğan ve Baş, 2018).

2.2 Kaynaştırma Eğitimi

Kırcaali-İftar'a (1992) göre kaynaştırmanın tanımı, "Gerektiğinde özel gereksinimli öğrenciye ve/veya sınıf öğretmenine destek özel eğitim hizmetleri sağlanması koşulu ile özel gereksinimli öğrencinin normal eğitim ortamında eğitilmesidir" şeklinde ifade edilmiştir.

Özel gereksinimli çocukların eğitiminde öncelikli olarak benimsenen eğitim şekli kaynaştırma eğitimidir. Özel gereksinimli çocukların destek eğitim programları eşliğinde yaşıtları ile bir arada eğitim alması uygun görülmektedir (Baykoç, 2015). Kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimi bulunan öğrencinin normal gelişim gösteren akranları ile aynı sınıfa yerleştirilmesinin ötesinde bir kavramdır. Kaynaştırma eğitiminin tam anlamıyla uygulanabilmesi için kaynaştırma öğrencisinin gelişimsel ölçütleri bakımından gerekli uyarlamaların yapılması, kaynaştırma eğitimi ilkelerine uyulması ve temel amaçların karşılanması gerekmektedir (Kargın, 2004).

Kaynaştırma eğitimi, belirli bir program dahilinde verilen bir özel eğitim uygulamasıdır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2010). Kaynaştırma eğitiminin temel ilkesi, özel gereksinimi olan öğrencilerin arkadaşları ile etkileşim halinde olarak eğitim almasıdır (Kara, 2016). Kaynaştırma eğitiminin temel amacı ise özel gereksinim durumuna bakılmaksızın öğrencinin yeteneklerinin farkına varmasını ve sosyal hayata katılımını sağlamaktır (Atıcı, 2014).

2.3 Kaynaştırma Eğitimi Türleri

Kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimli öğrencinin düzeyine ve ihtiyaçlarına göre tam zamanlı kaynaştırma, yarı zamanlı kaynaştırma ve tersine kaynaştırma olarak üç farklı şekilde uygulanmaktadır.

2.3.1 Tam Zamanlı Kaynaştırma

Tam zamanlı kaynaştırma eğitiminde, özel gereksinimli öğrenci normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı sınıfta eğitim almaktadır. Tam zamanlı kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler, her sınıf şubesine iki öğrenciyi geçmeyecek şekilde yerleştirilir. Kaynaştırma eğitimi sürecinde kaynaştırma öğrencisine gerekli destek eğitim hizmetlerinin sağlanması esastır. Kaynaştırma öğrencisi olan okullarda uygun ortam düzenlemelerinin yapılması ve destek eğitim odaların açılması gerekmektedir. Kaynaştırma öğrencisi haftalık toplam ders saatinin %40'ını aşmayacak şekilde destek eğitimden yararlanabilir. Destek eğitim odasında zenginleştirme ve hızlandırma amacıyla dersler verilir. Öğrenci ile bire bir ilgilenir veya en fazla üç öğrenci olacak şekilde grup halinde eğitim yapılabilir. Kaynaştırma öğrencisi için sınıf öğretmeni tarafından Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) hazırlanır ve kazanımlar BEP doğrultusunda verilir. Öğrencinin başarısı BEP kazanımlarına göre değerlendirilir. Değerlendirme sürecinde kaynaştırma öğrencisinin özel gereksinim durumuna göre süre, ortam, yöntem, cihaz ve materyallerde düzenlemeler yapılır. Tüm ölçme ve değerlendirme aşamalarında ve merkezi sınavlarda kaynaştırma öğrencisi için gerekli tedbirler alınır (MEB, 2018).

2.3.2 Yarı Zamanlı Kaynaştırma

Yarı zamanlı kaynaştırma eğitiminde, öğrencinin kaydı özel eğitim sınıfındadır. Özel gereksinimli öğrenci, eğitim sürecinin bir bölümünü özel eğitim sınıfında bir bölümünü ise normal gelişim gösteren akranları ile aynı sınıfta geçirmektedir. Bu durum sadece gün içinde değil haftanın belirli zamanları olarak da uygulanabilir (Metin, 2015).

Yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi daha çok akademik başarısı düşük olan kaynaştırma öğrencileri için tercih edilmektedir. Öğrencinin uyum sağlayabileceği ve başarılı olabileceği derslerde kaynaştırma eğitimi almasına dikkat edilir. Yarı zamanlı kaynaştırma eğitimin amacı, özel gereksinimli öğrencinin hem akademik başarısını arttırmak hem de sosyal gelişimini desteklemektir (Dikili-Sığırtmaç ve Deretarla-Gül, 2014).

2.3.3 Tersine Kaynaştırma

Tersine kaynaştırma modelinde, normal gelişim gösteren öğrenci özel eğitim sınıfına dahil edilmektedir. Tersine kaynaştırmanın amacı, özel eğitim sınıfındaki öğrencilerin normal gelişim gösteren öğrencileri rol model almasını ve birbirleri ile etkileşim kurmasını sağlamaktadır (Metin, 2015).

2.4 Kaynaştırma Eğitiminin Yararları

Kaynaştırma öğrencisi ve sınıf arkadaşları, kaynaştırma eğitimi sayesinde birçok kazanım elde etmektedirler. Kaynaştırma öğrencisinin kendine olan güvenin artması, önyargılarının kırılması ve arkadaşlarına karşı hoşgörülü olması açısından kaynaştırma eğitimi oldukça önemlidir (Girgin, 2019).

Kaynaştırma eğitimi alan özel gereksinimli öğrenciler BEP aracılığı ile kendi öğrenme hızı ve düzeyine göre eğitim almaktadır. Bu sayede kaynaştırma öğrencisinin kendine güvenmesi, sorumluluk alması ve cesaretinin artması sağlanır. Sosyal değerleri gelişen öğrencinin aynı zamanda olumlu davranışları ve başarısı artar (Yılmaz, 2013).

Kaynaştırma eğitiminin özel gereksinimli öğrencilere yarar sağlamak dışında akran, öğretmen ve aileler üzerinde de olumlu etkileri vardır. Eğitim Reformu Girişimi (ERG) ve Tohum Otizm Vakfı (TOHUM) tarafından hazırlanan "Türkiye'de Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitimin Durumu" adlı projede (ERG ve TOHUM, 2011) kaynaştırma eğitiminden beklenen yararlar şu şekilde yer almaktadır:

Özel gereksinimli öğrenciler:

- Özel gereksinimli olmayan akranlarıyla birlikte yaşamayı ve arkadaşlık kurmayı öğrenirler.
- Diğer akranlarını gözleyerek yeni beceriler edinirler.
- Toplum içinde yaşamaya hazırlık olacak nitelikte gerçek yaşam deneyimleri kazanırlar.

Özel gereksinimli olmayan öğrenciler:

- Özel gereksinimli bireyler hakkında daha gerçekçi bir bakış açısı elde ederler.
- Kendilerinden farklı olan bireyleri kabul etmeyi öğrenirler.
- Kendilerini başkalarının yerine koymayı ve onları anlamayı öğrenirler.
- Tüm zorluklara rağmen başarılı olan bireyleri tanıma fırsatını elde ederler.

Sınıf öğretmenleri:

- Sınıf ortamını ve öğretim programını sınıflarındaki öğrencilerin gereksinimlerine göre düzenleme becerisi kazanırlar.
- Özel eğitim öğretmeni, rehber öğretmen gibi diğer personelle iletişim ve işbirliği kurma becerilerini geliştirirler.

Özel gereksinimli çocukların aileleri:

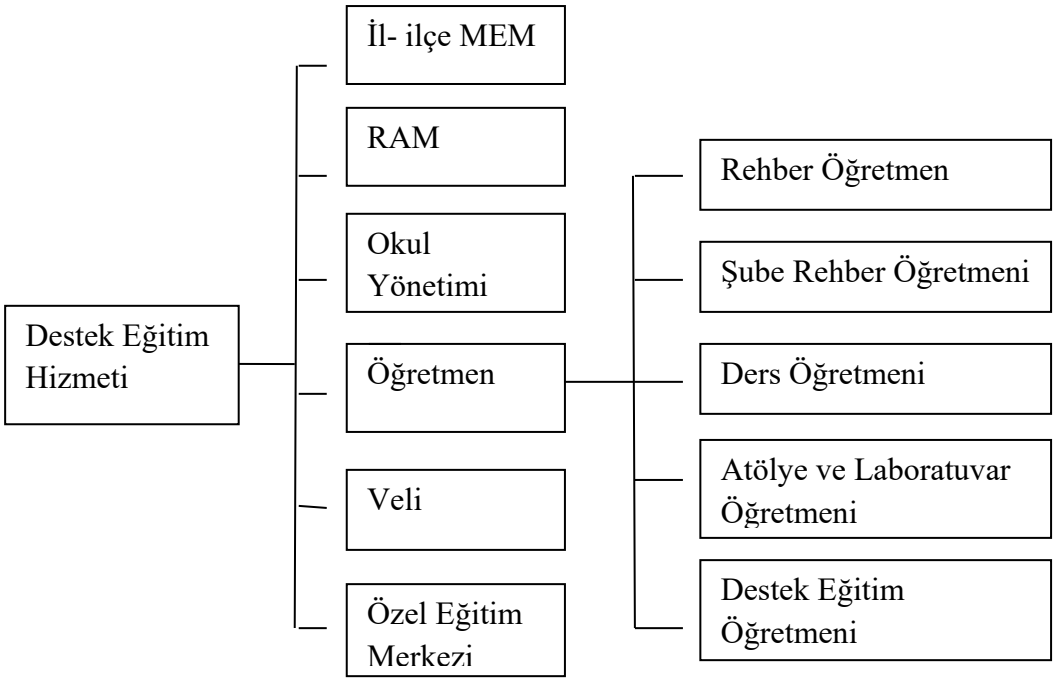
- Normal gelişim gösteren çocuklar ile kendi çocuklarının pek çok yönden ortak özellikleri olduğunu fark ederler ve kendilerini toplumdan daha az soyutlanmış hissederler.
- Kendilerine önemli bir destek sağlayabilecek normal gelişim gösteren çocukların aileleriyle iletişimlerini geliştirirler.

Özel gereksinimli olmayan öğrencilerin aileleri:

- Özel gereksinimli çocukların aileleriyle etkileşime girerek onlara katkı getirebilirler.
- Çocuklarına bireysel farklılıkları ve onlara saygı duymayı öğretme fırsatını elde ederler.

2.5 Kaynaştırma Eğitiminde Destek Eğitim Hizmetleri

Kaynaştırma eğitiminin tanımında yer alan destek eğitim hizmetleri, kaynaştırma eğitiminin gerçekleşmesi ve yarar sağlaması için oldukça önemlidir. MEB tarafından yayınlanan "Mesleki Eğitimde Bütünleştirme Uygulamaları" (MEB, 2013) kılavuzunda kaynaştırma eğitiminin verildiği okullarda destek eğitim hizmetlerinin sunulmasında rol oynayan kurum ve kişiler ele alınmıştır. Destek eğitim hizmetlerinin sağlanmasında etkili olan kurum ve kişilerin organizasyon şeması Şekil 2.1'de sunulmuştur:

Şekil 2.1 Kaynaştırma Eğitiminde Destek Eğitim Hizmetleri Organizasyon Şeması

Şekil 2.1'de gösterilen kurum ve kişilerin kaynaştırma eğitimi sürecinde yerine getirmesi gereken görevleri ve sorumlulukları vardır. MEB (2013), tarafından yayınlanan kılavuzda kaynaştırma eğitimde etkili kurum ve kişilerin görev ve sorumlulukları şu şekilde ele alınmıştır:

İl / İlçe MEM

- Kaynaştırma öğrencisinin yerleştirme kararını vermek
- Özel Eğitim Hizmetleri Yürütme Kurulunu kurmak
- RAM'ın düzenlediği, müdür ve rehber öğretmenlere yönelik her eğitim-öğretim yılı başında farkındalık toplantılarına katılmak
- İl/İlçe Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu önerisi doğrultusunda Destek Eğitim Odası açılış onayı vermek
- Destek Eğitim Odası açılış onayı verilen okulun hazırladığı, ders ücreti onayını vermek
- Destek Eğitim Odası açılış onayı verilen okulun hazırladığı ders programı onayını vermek
- Destek eğitimde görev yapabilecek öğretmen havuzu oluşturmak
- Öğretmenlerin özel eğitime yönelik hizmet içi eğitim (HİE) ihtiyaçlarını belirlemek ve HİE açmak

RAM

- Destek eğitim odası açılması ve mevzuatı ile ilgili okullara, il/ilçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne rehberlik etmek
- Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca kaynaştırma kararı almak
- Kaynaştırmaya yerleştirilen öğrencilerin izleme planını yapmak
- Destek eğitim hizmeti çalışmalarını izlemek üzere okul ziyaretleri yapmak
- Eğitim-öğretim yılı başında müdür ve rehber öğretmenlere yönelik farkındalık, iyi örnekler toplantıları düzenlemek

Okul Yönetimi

- BEP birimini ve Rehberlik Hizmetleri Yürütme Komisyonu oluşturmak ve destek eğitime ihtiyacı olan öğrencileri belirlemek
- Öğretmenler arasında koordineyi sağlayıcı toplantılar düzenlemek
- Destek eğitim hizmeti sunulması belirlenen alanlarda uyarlama yapmak, fiziksel mekanı ayarlamak
- Destek eğitim hizmeti sunacak öğretmeni görevlendirmek
- Destek eğitim hizmetleri konusunda veli bilgilendirmesi yapmak
- Kaynaştırma öğrencisinin yararlandığı sağlık ve eğitim kuruluşlarıyla işbirliği yapmak
- Destek eğitim hizmetleri için gerekli materyal desteği sağlamak
- Destek eğitim odası çalışmalarını izleme, denetleme çalışmalarını planlamak
- Destek eğitim odası için gerekli başvuru evraklarını hazırlamak

Rehber Öğretmen

- Öğretmene, okul yönetimine ve veliye destek eğitim hizmetleri çalışmalarında rehberlik etmek
- Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciyi, tanılama için gerekli kurumlara yönlendirmek
- Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) birimi ve Rehberlik Hizmetleri Yürütme Komisyonu toplantılarına katılmak
- BEP hazırlama çalışmalarında performans alımı, amaç belirleme, yöntem teknik ve değerlendirme konularında öğretmenlere danışmanlık yapmak

- Destek eğitim hizmetleri çalışmaları ve destek eğitim odası haftalık ders programı hazırlamak için okul yönetimine danışmanlık yapmak
- Kaynaştırma öğrencisinin yararlandığı sağlık ve eğitim kuruluşlarıyla işbirliği yapmak

Şube Rehber Öğretmeni

- Özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciyi tanılama için okul müdürlüğü ve rehberlik servisine yönlendirmek
- BEP hazırlamak
- Aileyi destek eğitim hizmetleri hakkında bilgilendirmek
- Ders öğretmenleri ile destek eğitim öğretmenleri arasında koordinasyonu sağlamak
- Öğrencinin gelişimini takip etmek
- Öğrencisine sunulan destek eğitim hizmetleri çalışmalarında okul rehberlik servisi ve okul yönetimiyle işbirliği yapmak
- Kaynaştırma öğrencisinin yararlandığı sağlık ve eğitim kuruluşlarıyla işbirliği yapmak
- Haftalık destek eğitim ders programı hazırlamada okul yönetimine yardımcı olmak

Ders Öğretmeni

- BEP hazırlamak
- Öğrenciyi değerlendirme kriterlerini belirlemek ve değerlendirmek
- Eğitim materyali hazırlamak
- Destek eğitim öğretmeniyle işbirliği yapmak
- Diğer ders öğretmenleriyle işbirliği yapmak
- Kaynaştırma öğrencisinin yararlandığı sağlık ve eğitim kuruluşlarıyla işbirliği yapmak
- Yeni uygulamalar konusunda bilgi edinmek, HİE katılmak

Destek Eğitim Öğretmeni

- BEP doğrultunda hazırlanan plan ve programı uygulamak

- Bireyselleştirilmiş öğretim planı hazırlamak
- Öğrencinin nasıl değerlendirileceğine ilişkin kriterleri belirlemek ve değerlendirmek
- Değerlendirmede aynı dersin öğretmeniyle işbirliğine gitmek
- Kaynaştırma öğrencisinin yararlandığı sağlık ve eğitim kuruluşlarıyla işbirliği yapmak
- Gerektiğinde destek eğitim için ek ders materyali geliştirmek
- Diğer ders, atölye ve laboratuvar öğretmenleriyle işbirliği içinde çalışmak
- Yeni uygulamalar konusunda bilgi edinmek ve HİE katılmak

Özel Eğitim Merkezi

- Destek eğitim kapsamına alınan öğrencilerin okul içi performans belirlemelerine yardımcı olmak
- Okulda yürütülen BEP ve destek eğitim odası çalışmalarını destekleyici, öğrenci gelişim bilgilerini okulla paylaşmak
- Kurumuna devam eden öğrencinin devam ettiği okul ve yararlandığı sağlık kuruluşlarıyla işbirliği yapmak
- Veliye evde yapılabilecek ev içi destek eğitim çalışmalarında rehberlik etmek

2.6 Kaynaştırma Eğitiminde Sınıf Öğretmeninin Rolü ve Önemi

İyi bir eğitim almak, özel gereksinimli çocuklarının hakları arasındadır. Kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler, gelişim özellikleri ve ihtiyaçları bakımından arkadaşlarından farklı olduğu için daha fazla ilgiye ihtiyaç duymaktadırlar. Bu süreçte öğretmenin anlayışlı olması, daha fazla gayret göstermesi, kaynaştırma öğrencisini gözlemlemesi ve gelişimini takip etmesi çok önemlidir (Pamuk, 2016).

Kaynaştırma eğitiminin en büyük engellerinden biri, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine karşı olumsuz tutum sergilemeleridir. Öğretmenin olumsuz tutuma sahip olması kaynaştırma öğrencisi ve kaynaştırma öğrencisinin akranlarının aldığı eğitimi olumsuz etkilemektedir (Salend, 2015).

Etkili bir kaynaştırma eğitimi için, ilk etapta sınıf öğretmeninin kaynaştırma öğrencisini sınıfına kabul etmesi ve öğrenciye destek olması gerekmektedir. Sınıf

öğretmeni, kaynaştırma öğrencisinin ihtiyaçlarına yönelik hazırladığı eğitim programı ve materyallerle derse hazırlıklı girmeli, öğrenci için en uygun planlamayı uygulamalıdır (Değirmenci-Kurt ve Tomul, 2020). İyi bir rol model olan öğretmen sayesinde kaynaştırma öğrencisinin sınıfa uyumu sağlanmaktadır (Kara, 2016).

2.7 Kaynaştırma Eğitiminde Rehberlik ve Araştırma Merkezinin Rolü ve Önemi

Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM), özel eğitime ihtiyacı olan çocukların tanılama-teşhis, yönlendirme-yerleştirme ve izleme konusunda aktif rol almaktadırlar (Kamen-Akkoyun, 2007). RAM, öğrencinin özel gereksinim durumunun tanılama aşamasında en önemli unsurdur. RAM personelleri tarafından konulan tanı sonucunda öğrencinin eğitim hayatı şekillenir (Kara, 2016).

RAM tarafından kaynaştırma eğitimi alabilecek öğrenciler için gerekli yerleştirme kararını verilir. Bu kurumlar, kaynaştırma eğitimine dair tutumlar üzerinde de oldukça etkilidir (Aydın, 2009).

2.8 İlgili Çalışmalar

Araştırmanın bu bölümünde, sınıf öğretmenleri ve RAM personellerinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili yaşanan sorunları ve görüşlerini araştırmak amacıyla yapılmış çalışmalar incelenmiştir.

Güven ve Uyanık-Balat (2006) kaynaştırma eğitimi süreci hakkında rehber öğretmenler ve RAM personellerinin görüşlerini almak için bir çalışma yapmışlardır. Çalışmaya İstanbul'da görev yapan 138 rehber öğretmen ve 79 RAM personeli katılmıştır. Veriler araştırmacıların geliştirdiği anket formu uygulanarak toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda kaynaştırma uygulamaları ve çocukların engelleri konusunda rehber öğretmenlerin RAM çalışanlarına göre kendini yetersiz hissettiği görülmüştür. Rehber öğretmen ve RAM çalışanlarının çoğunluğu kaynaştırma eğitimine dair öğretmen, yönetici ve aileleri bilgilendirme konularında yeteri kadar bilgi veremedikleri görüşündedir. Rehber öğretmen ve RAM çalışanlarının neredeyse tamamı uygulanan kaynaştırma eğitimi sisteminin uygun olmadığını düşünmektedir.

Kamen-Akkoyun (2007) tarafından yapılan araştırmada, kaynaştırma eğitimine dair Rehberlik ve Araştırma Merkezi personelinin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Batı Karadeniz Bölgesinden seçilen Rehberlik ve Araştırma Merkezinde görevli 22 rehber öğretmen ve 13 yöneticinin görüşleri alınmıştır. Çalışma grubunun görüşleri alınırken yarı yapılandırılmış görüşme formu ve "Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda kaynaştırma eğitimi konusunda RAM personelinin bilgili olduğu fakat uygulama konusunda sorunlara sahip oldukları görülmüştür. RAM personeli, kaynaştırma eğitimi öncesi öğretmene destek olduğunu fakat sonraki süreçte öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi süreciyle ilgili bilgi yetersizliğinin olduğunu ifade etmişlerdir. Destek eğitim odasının açılması, BEP hazırlama ve hazırlanan planı uygulama konusunda öğretmenlere destek olunması, özel eğitim öğretmenlerinin hem okullarda hem de RAM'da yeterli sayıda olması gerektiği önerilmiştir.

Tiryakioğlu (2009) tarafından yapılan çalışmanın amacı "Rehberlik ve Araştırma Merkezi Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü" sorunlarını belirlemektir. Ülke çapındaki 190 RAM müdürüne mail yoluyla anket gönderilmiş, 110 RAM müdürü anketi doldurarak çalışmaya katılmıştır. Anket "Rehberlik Araştırma Merkezlerinin genel özellikleri, tanılama, yönlendirme, yerleştirme, izleme, BEP ve kaynaştırma eğitimi" ile ilgili sorunların belirlenmesine yönelik hazırlanmıştır. Kaynaştırma eğitimi kararı verilirken sınıf öğretmeninin fikrinin alınması ve kaynaştırma eğitimi kararı verildikten sonra destek hizmetlerinin sağlanması ile ilgili soruya RAM yöneticilerinin bir kısmı olumlu, bir kısmı da olumsuz cevap vermiştir. Ayrıca RAM yöneticilerinin büyük bir çoğunluğu kurumun fiziki yapısının uygun olmadığını, kadro sayısının ve hizmet içi eğitimlerin yeterli olmadığını belirtmiştir. Cinsiyet, yaş, kıdem yılı gibi el alınan tüm değişkenler bakımından verilen cevaplarda anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Aydın (2009) İstanbul'da Rehberlik Araştırma Merkezlerinde görevli 208 yönetici ve öğretmenin katıldığı çalışmasında, RAM personellerinin kaynaştırma eğitimine dair tutumlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenlere "Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği" uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, yönetici ve öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili görüşlerinin orta seviyede

olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada ele alınan değişkenlerin hiçbirinde anlamlı bir farklılık bulanamamıştır.

Babaoğlan ve Yılmaz (2010) çalışmalarında 40 sınıf öğretmeni ile görüşme yaparak sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine dair yeterliliklerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerinin yedisi kaynaştırma eğitiminde kendini yeterli görürken, 33 öğretmen kendini yeterli görmediğini ifade etmiştir. Sınıf öğretmenlerinden hiçbirinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitim kurslarına katılmadığı tespit edilmiştir. Öğretmenler, kaynaştırma eğitimine yönelik üniversitede aldıkları eğitimin yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Kaynaştırma eğitimine dair iki öğretmen RAM'dan gelen uzmanlar sayesinde bilgi sahibi olduğunu, 28 öğretmen ise hiçbir bilgisinin olmadığını belirtmiştir.

Sadioğlu (2011) çalışmasında kaynaştırma eğitiminde öğrenci ve öğretmene destek hizmeti verilemediği için kaynaştırma eğitimin yükünün sınıf öğretmenlerine kaldığı belirtmiştir. Bu yüzden sınıf öğretmenlerinin görüşlerini alarak kaynaştırma eğitiminin sorunlarını ve başarı durumunu araştırmayı amaçlamıştır. 16 farklı şehirde görev yapan 23 öğretmen ile görüşme yapılmıştır. Sonuç olarak öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine dair yetersiz olduğu, uzman desteğine ihtiyaç duydukları, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimleri yeteri kadar almadıkları, aileden ve fiziki şartlardan dolayı sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Öğretmenler yarı zamanlı kaynaştırma eğitiminin verilmesi, destek eğitim odalarının olması, materyal eksikliğinin giderilmesi, hizmet öncesinde ve hizmet sırasında etkili eğitimlerin verilmesi gerektiğini önermişlerdir.

Demir ve Açar (2011) sınıfında en az bir kaynaştırma öğrencisi olmuş veya olan tecrübeli sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi hakkında görüşlerini incelemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Çanakkale ilinde görevli 151 sınıf öğretmeni arasından 45 sınıf öğretmeni ile görüşmeler yapılmıştır. Veriler "Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimini destekleme durumu", "kaynaştırma eğitiminde yaşanan sorunlar" ve "öğretmenlerin önerileri" olarak üç ana tema şeklinde ele alınmıştır. Araştırmanın sonunda 45 sınıf öğretmeninden 14'ünün

kaynaştırma eğitimini desteklediği görülmüştür. Öğretmenler, rehberlik faaliyetlerinin yetersizliği, okul yönetiminden gerekli desteğin alınamaması, sınıfların kalabalık olması gibi sebeplerden kaynaklı sorunlar yaşadığını belirtmişlerdir. Sadece uzman kişilerin kaynaştırma eğitiminde etkin olması, kaynaştırma öğrencileri için birebir veya ayrı eğitim kurumlarında eğitimlerin yapılması, hizmet içi eğitimlerin uygulanması öneri olarak verilmiştir.

Avcıoğlu (2012) "tanılama, yerleştirme-izleme, BEP geliştirme ve kaynaştırma uygulamaları" konusunda yaşanan sorunları belirlemek için RAM müdürlerinin görüşlerini almıştır. 116 RAM müdürü anket formunu doldurarak çalışmaya katılmıştır. Sonuç olarak, RAM müdürleri "tanılama, yerleştirme-izleme, BEP geliştirme ve kaynaştırma uygulamaları"nda bazı sorunlar yaşandığını belirtmişlerdir. Yaşanan sorunları algılamaya dair RAM müdürlerinin mezun oldukları bölüm ve kıdem yıllarına göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bunun yanı sıra cinsiyet, yaş ve RAM müdürü olarak çalışma süresi değişkenlere göre sorunları tespit etme konusunda farklılıklar olduğu görülmüştür.

Saraç ve Çolak (2012) kaynaştırma eğitiminde sınıf öğretmenlerinin yaşadığı sorunlarla ilgili görüş ve önerilerinin belirlenmesi amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile 19 sınıf öğretmeni ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde isteklerinin dikkate alınmadığı, yaşadığı sorunlar karşısında okuldaki personellerden yardım almasına rağmen aldıkları yardımın yeterli olmadığı görülmüştür. Kaynaştırma eğitiminde bilgi yetersizliği olan öğretmenlerin yanlış uygulamalarla bilinçsiz bir şekilde davrandığı tespit edilmiştir. Bu yüzden okuldaki tüm personellerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilinçlendirilmesi önerilmiştir.

Unianu (2012) Romanya'da görev yapan 112 sınıf öğretmeninin katılımıyla gerçekleştirdiği çalışmasında örgün eğitim veren okullarda kaynaştırma eğitiminin uygulanmasında karşılaşılan zorlukları tanımlamayı ve öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine karşı tutumlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Öğretmenlere kaynaştırma eğitimi ve özel gereksinimli çocuklarla ilgili sekiz farklı kategori içeren anket

uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda farklı yaş grubundaki öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilgilerinin çarpıcı bir şekilde farklı olduğu görülmüştür.

Gök (2013) tarafından yapılan çalışmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi sürecinde sınıf yönetimi konusunda yaşadığı zorluklar ve zorluklarla başa çıkma yöntemlerinin belirlenmeye çalışılmasıdır. Antalya ilinin Kepez ilçesinde görev yapan ve sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan 10 sınıf öğretmeni ile yapılan görüşmelerinin sonucunda çeşitli sebeplerden dolayı sınıf yönetiminde sorunlar yaşandığı görülmüştür. Bazı öğretmenler kaynaştırma öğrencisi ile özel olarak ilgilendikleri için sınıftaki diğer öğrencilere yeteri kadar zaman ayıramadıkları, bazı öğretmenler ise sınıflarının kalabalık olmasından dolayı kaynaştırma öğrencisi ile ilgilenemediğini dile getirmiştir. İletişim sorunları, akranlarının özel gereksinimli öğrenciyi kabul etmemesi, sınıf mevcudunun fazla olması, fiziki imkanlar ve özel eğitim öğretmeni ile koordineli çalışamama gibi sebeplerin sınıf yönetimde sorunlara yol açtığı sonucuna varılmıştır.

Dapudong (2013) öğrenme güçlüğü olan çocukların kaynaştırma eğitimi almasına karşı öğretmenlerin bilgi ve tutumlarını araştırmak amacıyla bir çalışma yapmıştır. 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Tayland Nonthaburi eyaletindeki okullarda görev yapan 310 sınıf öğretmenine "Engelli Çocukların Entegrasyonuna İlişkin Görüşler" anketi uygulanmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin mevzuatın sağlanması konusunda kısmi bilgiye, öğrenme güçlüğü hakkında orta düzeyde bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Öğrenme güçlüğü olan çocukların kaynaştırma eğitimi almasına karşı tutumlarının ise olumlu olduğu görülmüştür. Yaş, kademe, öğretmenlik deneyimi yılı, uzmanlık alanı, kaynaştırma eğitimi deneyimi ve özel eğitim bilgisi değişkenlerine göre öğretmenlerin tutumlarında önemli farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Güzel (2014) çalışmasında sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde yaşadığı sorunları belirlemeyi amaçlamıştır. 206 sınıf öğretmenine uygulanan anket ile araştırmanın verileri toplanmıştır. Genel olarak sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma

eğitimine dair problem yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Fiziki şartların elverişsizliği, sınıf mevcudunun fazla olması, kaynaştırma öğrencilerinin eşit bir şekilde sınıflara yerleştirilmemesi, öğretmenlerin BEP konusunda yetersiz olması, aile, okul idaresi, rehberlik çalışmaları ve alınan eğitimlerden kaynaklanan sebepler nedeniyle sorunlar yaşandığı görülmüştür.

Balo (2015), kaynaştırma eğitiminde yaşanan sorunlara ilişkin yaptığı çalışmasında Elazığ ilindeki ilkokullarda görevli 78 sınıf öğretmeni, 13 rehber öğretmen ve 18 yönetici olmak üzere 109 öğretmeninin sorunlarını incelemiştir. Görüşme formu ile verilerin toplandığı bu araştırmada çok sayıda öğretmen, kaynaştırma eğitimine dair aldıkların eğitimin yetersiz olmasından dolayı bu konuda kendilerini yetersiz gördüklerini ifade etmişlerdir. Özel gereksinimli öğrencinin velisi ile işbirliğinin sağlanması konusunda ve RAM çalışanları ile sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Öğretmenler, RAM çalışanlarının öğrenciyi tanılama aşamasında yanlış yaptıklarını, ailenin isteğini dikkate alarak karar verdiklerini, öğretmenlere daha fazla yük düştüğünü belirtmişlerdir. Uygun materyaller ve teknolojiye yer verilerek hazırlanan plan doğrultusunda öğrencinin aktif olduğu bir öğrenme sürecinin olması gerektiği, öğretmenlerin yetersizliğini gidermek için kaynaştırma eğitimi konusunda eğitimler düzenlenmesi, kaynaştırma eğitimi sürecinde işbirliğine önem verilmesi önerilmiştir.

Anılan ve Kayacan (2015) tarafından yapılan çalışmada, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine dair tutumları, bilgi düzeyleri, sorunları ve sorunların üstesinden gelme yolları incelenmiştir. Çalışmaya 10 sınıf öğretmeni katılmıştır. Sonuç olarak öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine karşı olumlu tutumlarının olmasına rağmen kaynaştırma eğitimi konusunda yeterince eğitim alamamalarından dolayı bilgi yetersizliklerinin olduğu ve sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Araştırmaya katılan 10 öğretmenden üçü kaynaştırma eğitimi sürecine dair bilgi edinmek için RAM ile iletişim kurduğunu ifade etmiştir.

Yorulmaz (2015) tarafından yapılan çalışmanın amacı kaynaştırma öğrencisine sahip ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin yaşadığı sorunları tespit etmek ve sorunların giderilmesine yönelik çözümlerin neler olduğu belirlemektir. Araştırmanın verileri

Batman ilinde kaynaştırma öğrencisi olan ilkokul ve ortaokul öğretmenlerine uygulanan anket ile toplanmıştır. 107 ilkokul ve 99 ortaokul öğretmeni olmak üzere toplam 206 öğretmenin cevapları doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğretmenlerin çoğunun kaynaştırma eğitimi konusunda sorunları olduğu görülmüştür. Bu sorunlar materyal yetersizliği, okulun ve sınıfın fiziki yapısının uygun olmaması, kaynaştırma konusunda bilgi yetersizliği, okul yönetimi ve rehber öğretmenlerinden yeterli desteğin alınamaması olarak tespit edilmiştir. Yazar, kaynaştırma eğitiminde yaşanan sorunlardan yola çıkarak bir takım öneriler belirlemiştir. Aday öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi konulu hizmet içi eğitimini uygulamalı olarak alması, kaynaştırma eğitimine yönelik bir yönetmeliğin oluşturulması, yönetmelikte kaynaştırma eğitimine dair her şeyin anlatılması ve böylece yaşanan karışıklıklara açıklık getirilmesi, okul yöneticilerinin kaynaştırma eğitimi konusunda daha bilinçli olmaları için hizmet içi eğitim almaları önerilmiştir.

Pamuk (2016) İzmir ili Buca ilçesinde görev yapan 308 sınıf öğretmeninin katıldığı çalışmasında sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine dair görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlere "Kaynaştırmaya Eğitimine İlişkin Öğretmen Görüşleri Anketi" uygulanmıştır. Elde edilen bulgura göre cinsiyet, kıdem yılı, sınıf mevcudunun fazlalığı, sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunma, daha önce sınıfında kaynaştırma öğrencisi olma, ailesinde özel gereksinimli birey bulunma durumu değişkenlerine göre öğretmenlerin görüşlerinde anlamlı farklılık görülmemiştir. Fakat kaynaştırma eğitimi alma durumu ve yaş değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Kaynaştırma eğitimi alan öğretmenlerin olumlu görüşe sahip olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenler, velilerden ve RAM tarafından yeterince destek alamadığını, kaynaştırma eğitiminin uygulama boyutunda yaşanan sorunlardan dolayı amacına ulaşamadığını ve RAM tarafından verilen raporların yeterince gözlem yapılmadan verildiğini ifade etmişlerdir.

Berkant ve Atılgan (2017) tarafından kaynaştırma eğitimine yönelik sınıf öğretmenlerinin yaşadığı sorunlar ve çözüm önerilerinin neler olduğunu tespit etmek amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Kahramanmaraş Türkoğlu ilçesinde kaynaştırma öğrencisine sahip 20 sınıf öğretmeni görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ve BEP konusunda kendilerini

yeterli hissetmedikleri görülmüştür. Kaynaştırma eğitimine yönelik verilen eğitimlerin yeterli olmadığı, uzman desteğine, aile desteğine ihtiyaçları olduğu, materyal ve sınıfların fiziki şartları konusunda sıkıntılar yaşadığı sonucuna varılmıştır. Çözüm önerilerinde ise okullarda destek eğitim odasının bulunması, materyal eksikliğinin giderilmesi, hizmet içi eğitimlerin amacına uygun olması ve ailelerin kaynaştırma eğitimine dair bilgilendirilmesi yer almaktadır.

Dash (2018) ilköğretim düzeyinde özel gereksinimli öğrencilere verilen kaynaştırma eğitiminin sorunlarını ve zorluklarını incelemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Orissa bölgesinde görev yapan 270 öğretmen ve 50 okul müdürü çalışmaya katılmıştır. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde özgüven ve eğitim eksikliği, denetleme uzmanlarından geri bildirim almama, özel gereksinimli çocuklar için müfredatın uygun olmaması, okul müdürlerinin liderlik konusunda yetersiz kalması gibi sebeplerden kaynaklanan sorunlar yaşadığı görülmüştür. Öğretmenlerin iş arkadaşlarından ve ailelerden yeterli desteği alamama, materyal yetersizliği ve özel gereksinimli öğrencinin davranışlarını yönetme konusunda sorunlar yaşadığını da tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenler ve okul müdürleri kaynaştırma eğitimindeki sorunlara yönelik önemli öneriler vermişlerdir. Kaynaştırma eğitiminde öğretmenlere teorik ve uygulamalı eğitimlerin verilmesi, okullara gerekli yardım ve materyallerin sağlanması, ailelerin kaynaştırma eğitimi için karar verme sürecine katılması, denetleme uzmanlarının düzenli olarak okulları ziyaret etmesi ve toplum liderlerinin okullarla işbirliğini genişlemesi verilen öneriler arasındadır.

Duran-Düşünür (2018) tarafından yapılan araştırmada sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde yaşanan sorunlara yönelik görüşleri alınmıştır. İzmir ilindeki 357 sınıf öğretmenine ölçek uygulanmıştır. Ayrıca öğretmenler arasından 55 sınıf öğretmeni ile görüşme yapılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda kaynaştırma uygulamalarına dair sınıf öğretmenlerinin olumlu bir tutuma sahip olduğu görülmüştür. Erkek öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine bakış açısının daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Kaynaştırmaya dair öğretmenlerin kıdem yılı, hizmet içi eğitimleri, görev yaptıkları yer, sınıflarında bulunan kaynaştırma eğitimi alan öğrenci sayısı gibi değişkenler açısından farklılık bulunamamıştır. Öğretmenler kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin ders başarısının yavaş ilerlediğini fakat sosyalleşme

anlamında geliştiklerini, akranlarının yardımlaşma gibi değerleri kazandıklarını ifade etmişlerdir. Özel gereksinimli öğrencinin ailesinin durumu kabullenme konusunda sıkıntılar yaşadığını, öğrencilerin bilgi gerektiren derslerden daha çok beceri temelli derslerde başarı gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Batmaz ve Çermik (2019) yaptıkları araştırmada sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde yapılan öğretimsel düzenlenmeler sürecinde yaşadığı zorlukları ve bu konuda aldığı destekleri belirlemeye çalışmışlardır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile 20 sınıf öğretmeninin görüşleri alınmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, öğretmenlerin özel eğitim bilgisi, aile, zaman, öğrenci, materyal, sınıf mevcudu, müfredatın yoğunluğu, iş yükü, okulun fiziki şartları, okullarda rehber öğretmen ve destek eğitim odası eksikliği açısından engelleri olduğu görülmüştür. Öğretmenler rehberlik servisi, aile ve özel eğitim kurumlarından aldığı destekler ile yaşadığı zorlukları aşmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

Saloviita (2020) Finlandiya'da kaynaştırma eğitimine karşı öğretmenlerinin tutumlarını belirlemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. 824 sınıf öğretmeni, 575 branş öğretmeni ve 365 özel eğitim öğretmenine "kaynaştırma eğitimine karşı öğretmen tutumları ölçeği (TAIS)" uygulanmıştır. Sonuç olarak, sınıf ve branş öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine karşı tutumlarının ortalamanın altında olduğu fakat özel eğitim öğretmenlerinin tutumlarının ortalamanın üstünde olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık %20'sinin kaynaştırma eğitimine kuvvetle karşı çıktığı, yaklaşık %8'inin ise kaynaştırma eğitimini kuvvetle desteklediği tespit edilmiştir.

Değirmenci-Kurt ve Tomul (2020) çalışmalarında kaynaştırma eğitimine dair sınıf öğretmenlerinin görüşlerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Beş sınıf öğretmeni ile gerçekleşen görüşmeler sonucunda öğretmenler ve kaynaştırma eğitimindeki diğer paydaşlar arasında işbirliğinin sağlanamadığı, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi sürecinde kişisel ve mesleki boyutta sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. "Hizmet içi eğitim ve uzman desteği" konusunda yaşanan yetersizlikler ve kaynaştırma öğrencisi velisinin durumu kabul etmekte zorlanması kaynaştırma eğitiminde yaşanan en

büyük sorunlar olarak ifade edilmiştir. Öğretmenler, gerekli destekleri almaları durumunda başarılı bir kaynaştırma eğitimi gerçekleşeceğini vurgulamışlardır.

Korucuk ve Yeşiltepe (2020) tarafından sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde yaşadığı sorunların önem derecesine göre sıralanması amaçlanmıştır. Çalışmada Entropi yöntemi kullanılmıştır. Konu ile ilgili literatür taraması ve uzman görüşlerinden faydalanarak kaynaştırma eğitimindeki sorunlar sekiz kritere ayrılmıştır. Giresun'da görevli öğretmenlere uygulanan anketlerdeki kriterlerin ağırlık derecelendirilmesine göre sorunların önem düzeylerine ulaşılmıştır. Araştırma sonucuna göre en önemli kriterin "BEP Plan Uygulama Sorunu" ve "RAM İle İlgili Sorunlar" olduğu tespit edilmiştir. En az önem düzeyi olan kriter ise "Öğrenmeye Zaman Ayırma Sorunu" olarak belirlenmiştir. Ayrıca öğrencinin oturma yeri ve fiziki koşullardan kaynaklı sorunların da önem düzeyinin diğer sorunlara göre daha az olduğu belirlenmiştir.

Trivino-Amigo vd. (2022) yılında yaptıkları çalışmada İspanyol ortaokul öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine hazırlıklarına ilişkin algılarını ölçmeyi ve cinsiyetleriyle ilgili farklılıklar olup olmadığını araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırmaya toplam 420 İspanyol ortaokul öğretmeni katılmıştır. Çalışmada uygulanan ölçek sonucuna göre, erkek ve kadın öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine hazırlıklarına ilişkin anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Fakat kadın öğretmenlerin farklı öğrencilere hitap edebilme yeterliliği konusunda daha özgüvenli olduğu ortaya çıkmıştır.

3. YÖNTEM

Tezin bu bölümünde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizi ile bilgilere yer verilmiştir.

3.1 Araştırma Modeli

Bu araştırmada, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik duygu, tutum ve kaygı düzeyleri ile sınıf öğretmenleri ve RAM personellerinin kaynaştırma eğitimine dair görüşlerini incelemek amacıyla karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Karma araştırma yöntemi, nicel ya da nitel yöntemler arasından seçim yapmak yerine iki yöntemi de beraber kullanarak araştırmanın güvenirliğini artıran bir yöntemdir (Tunalı, Gözü ve Özen, 2016).

3.2 Çalışma Grubu

Araştırmaya Kastamonu ilinde görevli sınıf öğretmenleri ve RAM personelleri katılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine dair duygu, tutum ve kaygı durumlarının belirlenmesi amacıyla sınıfında kaynaştırma öğrencisi olmuş veya halen olan kaynaştırma öğrencisi olan 66 sınıf öğretmenine ölçek uygulanmıştır. Ayrıca sınıf öğretmenleri ve RAM personellerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerini almak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler 9 sınıf öğretmeni ve 5 RAM personeli ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma grubunda yer alan sınıf öğretmenleri ve RAM personellerinin tanımlayıcı özelliklerine ilişkin veriler iki alt başlık altında ele alınmıştır.

3.2.1 KEİDTKÖ Uygulanan Sınıf Öğretmenlerinin Tanımlayıcı Özellikleri

Bu alt başlıkta, KEİDTKÖ uygulanan sınıf öğretmenlerinin kişisel bilgiler formunda bulunan demografik bilgilerine yer verilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin “cinsiyet, kıdem yılı, mezun olduğu okul türü, çalıştığı okulun yerleşim yeri” değişkenleri bakımından dağılımları yüzde ve frekans sonuçları ile tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 3.1 Sınıf öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre dağılımı

Cinsiyet	**N**	**%**
Erkek	28	42,4
Kadın	38	57,6

Tablo 3.1'e göre, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin %42,4'ünün (*N*:28) erkek, 57,6'sının (*N*:38) kadın olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3.2 Sınıf öğretmenlerinin kıdem yılı değişkenine göre dağılımı

Kıdem Yılı	**N**	**%**
0-10 yıl	10	15,2
11-20 yıl	25	37,9
21 yıl ve üstü	31	47,0

Tablo 3.2 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin en fazla %47 ile (*N*:31) 21 yıl ve üstü kıdem süresine sahip olduğu görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin %37,9'unun (*N*:25) 11-20 yıl, %15,2'sinin (*N*:10) 0-10 yıl arası kıdem süresine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.3 Sınıf öğretmenlerinin mezun olduğu okul türü değişkenine göre dağılımı

Mezun Olduğu Okul Türü	**N**	**%**
Eğitim Enstitüsü	5	7,6
Eğitim Yüksekokulu	1	1,5
Eğitim Fakültesi	57	86,4
Fen Edebiyat Fakültesi	2	3,0
Açıköğretim	1	1,5

Tablo 3.3 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin en fazla %86,4 (*N*:57) ile Eğitim Fakültesinden mezun olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.4 Sınıf öğretmenlerinin çalıştığı yerleşim yeri değişkenine göre dağılımı

Çalıştığı Yerleşim Yeri	**N**	**%**
İl merkezi	49	74,2
İlçe merkezi	17	25,8

Tablo 3.4 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin %74,2'sinin (*N*:49) il merkezinde çalıştığı görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin %25,8'inin (*N*:17) ise ilçe merkezinde çalıştığı görülmektedir.

3.2.2 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Gerçekleştirilen Sınıf Öğretmenleri ve RAM Personellerinin Tanımlayıcı Özellikleri

Bu alt başlıkta, yarı yapılandırılmış görüşmelerin gerçekleştirildiği sınıf öğretmenleri ve RAM personellerinin tanımlayıcı özelliklerine ilişkin bilgiler verilmiştir.

Araştırmaya Kastamonu İl Milli Eğitim bünyesinde görevli, sınıfında daha önce kaynaştırma öğrencisi olmuş veya halen kaynaştırma öğrencisi olan 9 sınıf öğretmeni ve Kastamonu Rehberlik ve Araştırma Merkezinde görevli 5 RAM personeli katılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşmelerin gerçekleştirildiği sınıf öğretmenlerine Ö1, Ö2,.. şeklinde, RAM personellerine ise R1, R2,.. şeklinde kod isimleri verilmiştir. Görüşmeye katılan sınıf öğretmenlerinin tanımlayıcı özelliklerine ilişkin dağılımlar Tablo 3.5'te gösterilmiştir.

Tablo 3.5 Sınıf öğretmenlerinin tanımlayıcı özeliklerine ilişkin veriler

Kod İsmi	Kıdem yılı	Eğitim durumu	Mezun olduğu bölüm
Ö1	17	Lisans	Sınıf Öğretmenliği
Ö2	36	Lisans	Sınıf Öğretmenliği
Ö3	6	Lisans	Sınıf Öğretmenliği
Ö4	15	Lisans	Sınıf Öğretmenliği
Ö5	18	Lisans	Sınıf Öğretmenliği
Ö6	20	Yüksek lisans	Biyoloji
Ö7	11	Lisans	Sınıf Öğretmenliği
Ö8	12	Lisans	Sınıf Öğretmenliği
Ö9	24	Yüksek lisans	Sınıf Öğretmenliği

Tablo 3.5 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinden Ö6'nın Fen-Edebiyat Fakültesi-Biyoloji bölümünden mezun olduğu, diğer öğretmenlerin ise sınıf öğretmenliği bölümünden mezun olduğu görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin yedisi lisans mezunu, iki sınıf öğretmeni (Ö6 ve Ö9) ise yüksek lisans mezunudur. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin kıdem yılları 6-24 yıl arasında değişiklik göstermektedir.

Görüşmeye katılan RAM personellerinin tanımlayıcı özelliklerine ilişkin dağılımlar Tablo 3.6'da gösterilmiştir.

Tablo 3.6 RAM personellerinin tanımlayıcı özeliklerine ilişkin veriler

Kod İsmi	Kıdem yılı	RAM'da çalışma Süresi	Mezun olduğu bölüm
R1	9	5 yıl	Sınıf Öğretmenliği
R2	11	10 yıl	Görme Engelliler Öğretmenliği
R3	6	3 yıl	Zihin Engelliler Öğretmenliği
R4	10	2 yıl	İşitme Engelliler Öğretmenliği
R5	16	8 yıl	Odyometri & İşitme Engelliler Öğretmenliği & Çocuk gelişimi

Tablo 3.6 incelendiğinde, RAM personellerinden R1'in sınıf öğretmenliği bölümünden mezun olduğu, diğer RAM personellerinin ise özel eğitim ile ilgili bölümlerden mezun olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan RAM personellerinin kıdem yılları 6-16 yıl arasında, RAM'da çalışma süresi ise 2-10 yıl arasında değişmektedir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada nicel veriler, Bayar, Özaşkın ve Bardak (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan "Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Duygular, Tutumlar ve Kaygılar Ölçeği" (KEİDTKÖ) ile elde edilmiştir. Nitel verilerin toplanmasında ise sınıf öğretmenleri ve RAM personellerinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili görüşlerini almak amacıyla araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak geliştirilen "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" kullanılmıştır.

3.3.1 Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Duygular, Tutumlar ve Kaygılar Ölçeği

Araştırmada veri toplama aracı olarak Forlin, Earle, Loreman ve Sharma tarafından (2011) geliştirilen ve Bayar, Özaşkın ve Bardak (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Duygular, Tutumlar ve Kaygılar Ölçeği (KEİDTKÖ) kullanılmıştır. Dörtlü derecelendirmeye sahip likert tipi olan ölçek 15 maddeden ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Duygu, tutum ve kaygı olarak ele alınan her alt boyutta 5 madde yer almaktadır. Her alt boyuttan elde edilebilen puan 5 ile 20 arasında, ölçekten elden edilebilen toplam puan ise 15 ile 60 arasında bir değer almaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygu, tutum ve kaygı düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Bayar, Özaşkın ve Bardak (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçeğin geçerlik ve güvenirliği incelenmiştir. Cronbach Alpha testi ile yapılan güvenirlik çalışmasında ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı .88 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlılık kat sayısı ise duygu alt boyutu için .86, tutum alt boyutu için .88, ve kaygı alt boyutu için .85 olarak bulunmuştur.

3.3.2 Görüşme Formu

Araştırmada, sınıf öğretmenleri ve RAM personellerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerini almak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formlarının hazırlanma sürecinde özel eğitim alanında uzman iki öğretim üyesinin uzman görüşü alınmıştır. Kaynaştırma öğrencisi olan 9 sınıf öğretmeni ve 5 RAM personeli ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

3.4 Verilerin Toplanması

Araştırma verilerin toplanmasından önce Kastamonu İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler (Ek-A) alınmıştır. Sınıf öğretmenleri ve RAM personellerinin gönüllülük esasına dayalı olarak görüşmeye katılmasına özen gösterilmiştir. Araştırmaya katılmak için gönüllü olan sınıf öğretmenlerine Ek-D'de sunulan "Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Duygular Tutumlar ve Kaygılar Ölçeği" (KEİDTKÖ) araştırmacı tarafından bizzat dağıtılmıştır. Ayrıca yarı yapılandırılmış görüşmelere katılmak için gönüllü olan sınıf öğretmenleri ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. RAM personelleri ile yapılan görüşmeler çevrimiçi ortamlarda Zoom programı üzerinden gerçekleştirilmiştir. Sınıf öğretmenleri ve RAM personellerinin izni alınarak görüşmeler kayıt edilmiştir. Kayıt edilen görüşmeler ise yazıya aktarılmıştır. Kaynaştırma öğrenci olan 9 sınıf öğretmeni ile Ek-B'de sunulan görüşme soruları, 5 RAM personeli ile Ek-C'de sunulan görüşme soruları kullanılarak yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

3.5 Verilerin Analizi

Karma araştırma yönteminin kullandığı bu çalışmada, verilerin çözümlenmesi alt problemlere uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Nicel verilerin analizinde, veriler

bilgisayar ortamına aktarılarak SPSS istatistik paket programı ile çözümlenmiştir. Yapılan istatistiksel analiz sonucunda çalışma grubundan elde edilen verilerin normal dağıldığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda belirlenen değişkenlere göre (kıdem yılı ve cinsiyet değişkeni) anlamlı bir farklılığın olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla "tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve "t testi" kullanılmıştır. Nitel verilerin analizinde ise betimsel analiz kullanılmıştır. Doğrudan alıntılar yapılarak sınıf öğretmenleri ve RAM personellerinin görüşleri yansıtılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın bulguları, nicel ve nitel verilerin analizleri sonucunda elde edilen bulgular olmak üzere iki farklı bölümde ele alınmıştır. Nitel verilerin bulguları, sınıf öğretmenleri ve RAM personelleri görüşmelerinin sonucunda elde edilen verilerin bulgularına göre iki alt başlıkta düzenlenmiştir. Bulgular ve yorumlar araştırmanın alt problemlerine uygun bir sırada verilmiştir.

4.1 Nicel Verilerden Elde Edilen Bulgular

Bu bölümde araştırmanın iki alt problemine ilişkin bulgular yer almaktadır.

4.1.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi "Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik duygu, tutum ve kaygıları kıdem yılı değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?" şeklindedir.

Bu alt probleme ilişkin grup istatistikleri Tablo 4.1'de ve "tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları" Tablo 4.2'de yer almaktadır.

Tablo 4.1 Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin duygu, tutum ve kaygıları ölçeğinin kıdem yılı değişkenine göre alt boyut puanları

Ölçek Alt Boyutları	Kıdem Yılı	*N*	Min.	Max.	Ortalama	SS
Duygu	0-10 yıl	10	13,00	18,00	14,80	0,49
	11-20 yıl	25	10,00	20,00	14,00	0,39
	21 yıl ve üstü	31	11,00	17,00	14,00	0,25
Tutum	0-10 yıl	10	11,00	17,00	13,40	0,67
	11-20 yıl	25	9,00	16,00	13,00	0,36
	21 yıl ve üstü	31	6,00	17,00	13,26	0,40
Kaygı	0-10 yıl	10	9,00	18,00	12,40	0,87
	11-20 yıl	25	9,00	20,00	13,24	0,55
	21 yıl ve üstü	31	8,00	19,00	13,42	0,39

Tablo 4.1 incelendiğinde, "Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Duyguları" alt boyutunda en yüksek ortalamayı (*X*:14,80) 0-10 yıl, "Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumları" alt boyutunda en yüksek ortalamayı (*X*:13,40) 0-10 yıl ve "Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Kaygıları" alt boyutunda en yüksek ortalamayı (*X*:13,42) 21 yıl ve üstü grubundaki öğretmenlerin oluşturduğu tespit edilmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik duygu, tutum ve kaygılarının kıdem yılı değişkenine göre ANOVA sonuçları Tablo 4.2'de yer almaktadır.

Tablo 4.2 Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin duygu, tutum ve kaygılarının kıdem yılı değişkenine göre "ANOVA" sonuçları

Ölçek Alt Boyutları	Kıdem Yılı	Kareler Top.	*df*	Kareler Ort.	*F*	*p*
Duygu	Gruplar Arası	5,430	2	2,715	1,009	,371
	Gruplar İçi	169,600	63	2,692		
	Toplam	175,030	65			
Tutum	Gruplar Arası	1,483	2	,741	,145	,840
	Gruplar İçi	266,335	63	4,228		
	Toplam	267,818	65			
Kaygı	Gruplar Arası	7,931	2	3,966	,633	,534
	Gruplar İçi	394,508	63	6,262		
	Toplam	402,439	65			

Tablo 4.2 incelendiğinde, ANOVA sonucuna göre sınıf öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Duygular ($p=0.371>0.05$), Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumlar ($p=0.840>0.05$) ve Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Kaygılar ($p=0.534>0.05$) alt boyutunda kıdem yılı değişkenine göre 0.05 anlamlılık düzeyinde farklılaşma bulunmadığı belirlenmiştir.

4.1.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi "Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik duygu, tutum ve kaygıları cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?" şeklindedir.

Sınıf öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre kaynaştırma eğitimine yönelik duygu, tutum ve kaygıları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan "bağımsız örneklem t-testi sonuçları" Tablo 4.3'te gösterilmektedir.

Tablo 4.3 Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik duygu, tutum ve kaygılarının cinsiyet değişkenine göre "t-testi" sonuçları

Ölçek Alt Boyutları	Cinsiyet	*N*	X	SS	*t*	*p*
Duygu	Erkek	28	13,75	0,28	1,596	,115
	Kadın	38	14,40	0,28		
Tutum	Erkek	28	13,07	0,43	,377	,708
	Kadın	38	13,26	0,30		
Kaygı	Erkek	28	13,46	0,47	-,747	,458
	Kadın	38	13,00	0,41		

Tablo 4.3 incelendiğinde, yapılan "bağımsız gruplar t testi" sonucuna göre araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Duygular (t=1,596; p>.05), Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumlar (t=,377; p>.05), Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Kaygılar (t=-,747; p>.05) alt boyutunda cinsiyet değişkenine göre 0.05 anlamlılık düzeyinde farklılaşma bulunmadığı belirlenmiştir.

4.2 Nitel Verilerden Elde Edilen Bulgular

Bu bölümde sınıf öğretmenleri ve RAM personelleri ile yapılan görüşmelerin sonucunda ulaşılan verilerin bulgularına yer verilmiştir.

4.2.1 Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine İlişkin Bulgular

Bu alt başlıkta sınıf öğretmenleri ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.2.1.1 Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfında Yer Almış ve Halen Yer Alan Kaynaştırma Öğrencileri ile İlgili Görüşleri

Sınıf öğretmenlerinin sınıfında yer almış ve halen yer alan kaynaştırma öğrencileri hakkında bilgi edinmek amacıyla öğretmenlere "Daha önce sınıfınızda yer almış ve

halen yer alan kaynaştırma öğrencileri hakkında genel bilgi verebilir misiniz?" sorusu yöneltilmiştir. Bu soru kendi içerisinde 4 alt sorudan oluşmaktadır. Alt sorulara ilişkin öğretmen yanıtları aşağıda sunulmuştur.

İlk olarak sınıf öğretmenlerinin sınıfında yer almış ve halen yer alan kaynaştırma öğrencilerinin özel gereksinim durumlarını öğrenmek amacıyla öğretmenlere "Kaynaştırma öğrencilerinizin engel veya özel gereksinim durumları nelerdi?" sorusu sorulmuştur. Öğretmenler, daha önce sınıfında yer almış ve halen yer alan kaynaştırma öğrencilerinin özel gereksinim durumlarını açıklamışlardır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin sınıfında yer almış ve halen yer alan kaynaştırma öğrencilerinin özel gereksinim durumları Tablo 4.4'te gösterilmiştir.

Tablo 4.4 Sınıf öğretmenlerinin sınıfında yer almış ve halen yer alan kaynaştırma öğrencilerinin özel gereksinim durumları

Kaynaştırma Öğrencilerinin Özel Gereksinim Durumları	**N**
Öğrenme güçlüğü	5
Dikkat Eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu	4
Dil ve konuşma bozukluğu	4
Uyum bozukluğu ile duyusal ve davranış bozukluğu	3
Zihinsel yetersizlik	3
Ortopedik yetersizlik	3
Otizm spektrum bozukluğu	1
Down sendromu	1

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin sınıfında yer almış ve halen yer alan kaynaştırma öğrencilerinin özel gereksinim durumlarının çoğunlukla öğrenme güçlüğü olduğu görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileri arasında dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB), dil ve konuşma bozukluğu, uyum ve davranış bozukluğu, zihinsel ve ortopedik yetersizliği olan öğrenciler yer almaktadır. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileri arasında az sayıda olmasına rağmen otizm spektrum bozukluğu ve down sendromu olan öğrencilerinin olduğu görülmektedir. Sınıf öğretmenleri tarafından otizm spektrum bozukluğu olan öğrencinin yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi aldığı, diğer özel gereksinimli öğrencilerin tam zamanlı kaynaştırma eğitimi aldıkları ifade edilmiştir.

Kaynaştırma öğrencilerinin sınıfa uyum sağlama durumlarını öğrenmek amacıyla sınıf öğretmenlerine "Kaynaştırma öğrencileriniz sınıfa uyum sağlamakta zorlanıyorlar mıydı?" sorusu yöneltilmiştir. Kaynaştırma öğrencilerinin sınıfa uyumu ile ilgili öğretmen görüşleri Tablo 4.5'te verilmiştir.

Tablo 4.5 Kaynaştırma öğrencilerinin sınıfa uyumu ile ilgili görüşler

Öğretmenlerin Görüşleri	**N**
Sınıfa zamanla uyum sağladı	6
Sınıfa uyum sağlayamadı	3

Görüşmeye katılan öğretmenlerin tamamı kaynaştırma öğrencilerinin sınıfa uyum sağlamakta zorlandığını ifade etmiştir. Öğretmenlerden 6'sı kaynaştırma öğrencilerinin özellikle 1. sınıfta ve okulun ilk aylarında sınıfa uyum sağlamakta zorlandığını, zamanla bu sorunun ortadan kalktığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden bazıların görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

"1. sınıfta zorlandılar. Daha sonraları kolay oldu. Sınıfa uyum sağladılar." (Ö2)

"İlk zamanlar zorlandı. Öğrencimiz sınıfta olmadığı zaman arkadaşlarını bilgilendirdim. Ne yapmaları ne yapmamaları gerektiğini anlattım. Çünkü küçük çocuklar farkında olmadan alay edebiliyorlar. Arkadaşları ona yardımcı oldular. Böylece sınıfa uyum sağlayabildi." (Ö4)

"1.sınıfta konuşma engeli olan öğrencim zorlandı. Fiziksel engeli olan öğrencim çok zorlanmadı. Mahalleden arkadaşları vardı. Ona çok destek oluyorlardı. 1,5 ay sonrasında falan ikisini de sınıf kabul etti. Onlara destek olmaya çalıştılar." (Ö7)

Öğretmenlerden 3'ü kaynaştırma öğrencisinin sınıfa uyum sağlayamadığını ifade etmiştir. Sınıf öğretmenlerinden bazılarının görüşü şu şekildedir:

"Yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi alan otizmli öğrencim kesinlikle çok zorlandı. Sınıf kurallarına uymadı. Büyük sıkıntılar yaşadık. Sürekli sınıfta dolaşıyordu. Saldırganlık eğilimi vardı. Bir iki dakika anca oturuyordu. Bu şekilde iki dersimiz geçiyordu. İki yıl bu şekilde geçti. Hiçbir ilerleme kaydedilemedi." (Ö6)

"Davranış problemi olan öğrencimin uyum sorunu vardı. Okul ve sınıf kültürüne uyum sağlama, kurallara uyma konusunda hep sorunlar yaşıyordu." (Ö8)

Sınıf öğretmenleri ile kaynaştırma öğrencilerinin iletişim durumları hakkında bilgi edinmek amacıyla öğretmenlere "Kaynaştırma öğrencileriniz sizinle iletişim kurmakta zorlanıyorlar mıydı?" sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisi ile iletişim durumları ile ilgili görüşleri Tablo 4.6'da sunulmuştur.

Tablo 4.6 Kaynaştırma öğrencilerinin sınıf öğretmeni ile iletişimi hakkındaki görüşler

Öğretmenlerin Görüşleri	**N**
Zamanla iletişim kurdu	6
İletişim kurarken zaman zaman zorlandı	2
İletişim kuramadı	1

Sınıf öğretmenlerinden 6'sı kaynaştırma öğrencileri ile iletişim kurarken ilk başlarda zorlandıklarını, zamanla bu sorunun ortadan kalktığını belirtmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

"Başta ikimiz de zorlandık. Ama daha sonra zamanla iletişimimiz daha kolay oldu. Down sendromlu öğrencim 4 yıl boyunca sınıfımdaydı. Zamanla sınıfa çok iyi uyum sağladı. Arkadaşları onunla ilgilendi. Tabii ki zor oluyor. Zamanını alıyor. Özel ilgi istiyor. Ama yapmak zorundayız. Onları da topluma kazandırmak zorundayız." (Ö2)

"Zihinsel yetersizliği olan öğrencim en başta zorlandı. Öğretmen değişikliği fazla olmuş, sınıf tekrarı yapmış bu yüzden öğretmenlere karşı bir önyargısı vardı. Sonradan bu iletişim sorunumuz ortadan kalktı." (Ö3)

Sınıf öğretmenlerinden 2'si kaynaştırma öğrencileri ile iletişim kurarken zaman zaman zorlandıklarını ifade etmiştir. Öğretmenlerin görüşü şu şekildedir:

"Evet, zaman zaman. Çünkü diğer arkadaşlarına göre kendini ifade etmekte daha çok zorlanıyorlar." (Ö1)

"Zaman zaman zorlandığımız oluyordu. Genelde şikayet amaçlı bir şeyler söylerdi." (Ö8)

Sınıf öğretmenlerinden sadece 1'i kaynaştırma öğrencisi ile iletişim kuramadıklarını belirtmiştir. Öğretmenin görüşü şu şekildedir:

"Evet, otizmli öğrencimle çok zorlandık. Hatta iletişim kuramadık diyebilirim. Konuşamıyordu. Çok nadir tek tük kelimeler kuruyordu." (Ö6)

Kaynaştırma öğrencilerinin arkadaşları ile iletişim kurma durumları hakkında bilgi edinmek amacıyla sınıf öğretmenlerine "Kaynaştırma öğrencileriniz arkadaşları ile iletişim kurmakta zorlanıyorlar mıydı?" sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin kaynaştırma öğrencileri ile arkadaşlarının iletişim durumları ile ilgili görüşleri Tablo 4.7'de sunulmuştur.

Tablo 4.7 Kaynaştırma öğrencilerinin arkadaşları ile iletişimi hakkındaki görüşler

Öğretmenlerin Görüşleri	**N**
Zamanla iletişim kurdular	5
İletişim kurmakta sorun yaşadılar	4

Görüşmeye katılan sınıf öğretmenlerinin tamamı kaynaştırma öğrencilerinin arkadaşları ile iletişim kurmakta zorlandıklarını ifade etmiştir. Sınıf öğretmenlerinden 5'i kaynaştırma öğrencilerinin arkadaşları ile iletişim kurmakta ilk zamanlarda zorlandığını, zamanla iletişim sorununun azaldığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerden bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

"Konuşma engeli olan öğrencim ilk başta arkadaşları ile iletişim kurarken zorlandı. Zamanla bu durum düzeldi." (Ö7)

"İlk başlarda özellikle 1. Sınıfta zorlandılar. Daha sonraki süreçlerde arkadaşlarının kabulüyle zorlanmamaya başladılar." (Ö9)

Sınıf öğretmenlerinden 4'ü kaynaştırma öğrencilerinin arkadaşları ile iletişim kurarken yaşadığı zorluklarının aşılamadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinden bazısı şu şekildedir:

"Evet. Kendini doğru ifade edemediği için arkadaşları tarafından yanlış anlaşılabiliyor. Ya da kendini ifade etmek için farklı yollara başvuruyor. Örneğin arkadaş olmak istiyor. Oyunlara dahil olmak istiyor. Arkadaşını itiyor. İstiyor ki o da

onu kovalasın, birlikte oyun oynasınlar. Aslında niyeti bu ama davranışından dolayı yanlış anlaşılıyor." (Ö1)

"Evet. Şu an sınıfımda zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencim arkadaşlarıyla pek iletişim kuramıyor, arkadaşlarını kabullenemiyor." (Ö3)

"Davranış problemi olan öğrencim arkadaşları ile iletişim kurarken, oyun oynarken zorlanıyordu. Hem sözlü hem de fiziksel olarak arkadaşlarına karşı saldırganlığı vardı." (Ö8)

4.2.1.2 Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Problem Yaşama Durumları ile İlgili Görüşleri

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde problem yaşama durumları ile ilgili görüşlerini almak amacıyla öğretmenlere "Sınıfınızda kaynaştırma öğrencisi bulunduğu dönemlerde kaynaştırma eğitimi ile ilgili problem yaşama durumlarınızı anlatabilir misiniz?" sorusu yöneltilmiştir. Bu soru kendi içersinde 5 alt sorudan oluşmaktadır. Alt sorulara ilişkin öğretmen yanıtları aşağıda sunulmuştur.

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin engel durumundan kaynaklı sorun yaşama durumlarını öğrenmek amacıyla öğretmenlere "Kaynaştırma öğrencilerinizin engel durumuna hakim olamamaktan dolayı problem yaşadınız mı?" sorusu sorulmuştur. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin engel durumlarına hakim olamamaktan kaynaklı sorun yaşama durumları ile ilgili görüşleri Tablo 4.8'de verilmiştir.

Tablo 4.8 Kaynaştırma öğrencilerinin engel durumlarından kaynaklı sorun yaşama durumlarına ilişkin görüşler

Öğretmenlerin Görüşleri	**N**
Sorun yaşadım	4
Sorun zamanla düzeldi	2
Sorun yaşamadım	3

Görüşmeye katılan sınıf öğretmenlerinden 4'ü kaynaştırma öğrencisinin engel durumuna hakim olamamaktan dolayı problem yaşadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerden bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

"Evet. Mesela bir öğrencimin konuşma problemi var. Çocuk anlatmak istediğini anlatamadıkça sürekli tekrar ediyor ya da çabalıyor, ben onu anlamaya çalıştıkça sınıfta vakit kaybediyoruz. Öğrenme güçlüğü olan çocuklar için konuyu anlatırken biraz geriden gittiğim oluyor. Sınıftan kopmuş olabiliyorum. O sırada diğer çocukların dikkatini toplamak zor oluyor." (Ö1)

"Evet. Açıkçası bu konuda Eğitim Fakültesinde yada hizmet içi eğitimlerle yeterince bilgi verilmediğini düşünüyorum. Öğretmen olarak bu konuda eğitimimizin yetersiz olduğunu, çaresiz kaldığımızı düşünüyorum. Özellikle sınıflar kalabalıksa ve birebir ilgilenme şansımız olmuyorsa bizim için de çaresizlik oluyor, zor durumda kalıyoruz." (Ö5)

"Evet. İlk defa ağır engelli bir çocukla karşılaştım. 1. Sınıf ve 30 çocuk ile sınıfa uyum süreci yaşarken otizm bir öğrencinin de sınıfımda olması çok büyük sıkıntılar yarattı. Sınıfa hakimiyet sağlamakta, ders anlatırken her türlü konuda sıkıntı yaşadık. Çünkü sınıfta sürekli dönüyordu. Arkadaşlarının dikkatini toplamak zordu." (Ö6)

Öğretmenlerden 2'si kaynaştırma öğrencisinin engel durumuna hakim olma konusunda ilk etapta sorunlar yaşadığını, zamanla bu sorunların üstesinden geldiğini ifade etmiştir. Öğretmenlerden Ö2 ve Ö4'ün görüşü şu şekildedir:

"Öğrenciyle ilk karşılaştığımda önceden tanımadığım ve kiminle karşılaştığımı bilmediğim için bir bocalama oluyor. Öğrenciyi zamanla tanıyıp, gerekli araştırmalar yaptıktan, onun hakkında bilgi sahibi olduktan ve aile ile iletişim kurduktan sonra düzene giriyor. Olaylar kendiliğinden gelişiyor." (Ö2)

"İlk başta sorun yaşadım. Ama araştırma yapıp, gerekli planlamaları yaptıktan sonra sorunlarımızı aştık." (Ö4)

Öğretmenlerden 3'ü kaynaştırma öğrencisinin engel durumuna hakim olamamaktan dolayı sorun yaşamadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinden biri şu şekildedir:

"Hayır, yaşamadım. Engel türü ile ilgili önceden bilgim vardı." (Ö9)

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileri ile iletişimlerinde sorun yaşama durumlarını öğrenmek için katılımcılara "Kaynaştırma öğrencileriniz ile iletişim sağlayamamaktan dolayı problem yaşadınız mı?" sorusu sorulmuştur. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileri ile iletişim sağlayamamaktan dolayı sorun yaşama durumları ile ilgili görüşlerine Tablo 4.9'da yer verilmiştir.

Tablo 4.9 Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileri ile iletişimlerinde sorun yaşama durumlarına ilişkin görüşleri

Öğretmenlerin Görüşleri	**N**
Sorun yaşadım	4
Sorun zamanla düzeldi	5

Görüşmeye katılan sınıf öğretmenlerinden 4'ü kaynaştırma öğrencisi ile iletişim sağlayamamaktan dolayı sorun yaşadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

"Evet. Kaynaştırma öğrencilerini anlamak diğer çocukları anlamaktan daha zor. Zaman zaman zorlandığımız anlar oluyor. Biraz daha üzerine düşmek, davranışının arkasındaki nedenleri yorumlamak, gözlemlenmek gerekiyor." (Ö1)

"Kesinlikle. Otizmli öğrencimle zaten asıl problem buydu. Göz teması kurmuyordu. Bir kelime söylemiyordu." (Ö6)

Sınıf öğretmenlerinden 5'i kaynaştırma öğrencisi ile iletişimlerinde ilk zamanlarda sorun yaşadıklarını, daha sonradan iletişim sorununun ortadan kalktığını belirtmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinden bazısı şu şekildedir:

"En başta yaşadım. Çocuklarla konuşmuyor, derslere fazla katılmıyordu. Çocuk bana ben ona alıştıkça bu problem de ortadan kalkmaya başladı." (Ö3)

"1. Sınıfta ilk aşamada iletişimi sağlamak pek kolay olmuyor. Sonrasında birbirinize alışıyorsunuz. İster istemez ona daha farklı davranıyorum. İletişim konusunda birbirimize alıştıktan sonra sorunum pek olmuyor." (Ö4)

Görüşmeye katılan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin velisi ile iletişimlerinde sorun yaşama durumlarını öğrenmek için öğretmenlere "Kaynaştırma

öğrencilerinizin velisi ile iletişim kuramamaktan dolayı problem yaşadınız mı?" sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisinin velisi ile iletişim kuramamaktan dolayı sorun yaşama durumları ile ilgili görüşleri Tablo 4.10'da verilmiştir.

Tablo 4.10 Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin velisi ile iletişimlerinde sorun yaşama durumlarına ilişkin görüşleri

Öğretmenlerin Görüşleri	**N**
Zaman zaman sorun yaşadım	2
Sorun yaşamadım	7

Sınıf öğretmenlerinden 2'si zaman zaman kaynaştırma öğrencisinin velisi ile sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Öğretmenlerden Ö5 ve Ö8'in görüşü şu şekildedir:

"Evet, bazen veliler durumun çok farkında olmuyor. Olsa bile öğretmenin elinde bir sihirli değnek olduğunu, her şeyi çözebileceğini düşünüyorlar." (Ö5)

"Evet. Velisi ilgisizdi. Veli toplantılarına katılmazdı." (Ö8)

Görüşmeye katılan sınıf öğretmenlerinden 7'si kaynaştırma öğrencisinin velisi ile iletişimlerinde sorun yaşamadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

"Hayır. Sık sık iletişim kuruyoruz. Elinden geldiğince yardımcı olmaya çalışıyor." (Ö1)

"Hayır. Velilerin tutumları iyiydi. Sürekli iletişim içindeydik. Şikayetlerini söylediklerinde çözüm önerilerinde bulunduk. Bir sorun yaşamadık." (Ö4)

"Hayır, yaşamadım. Veli çok ilgiliydi. (İki sene sonunda sınıfa uygun olmadığını belirttim. Önceki sene de belirtmiştim. Öğrenci özel eğitim sınıfına ayrılırken öğretmen istemiyor diye düşünüp bir problem yaşadık.)" (Ö7)

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin akranlarından kaynaklı sorun yaşama durumlarını öğrenmek amacıyla öğretmenlere "Kaynaştırma öğrencileri dışındaki öğrencilerden kaynaklı kaynaştırma eğitimi ile ilgili problem yaşadınız mı?" sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin kaynaştırma öğrencileri dışındaki

öğrencilerinden kaynaklı sorun yaşama durumları ile ilgili görüşleri Tablo 4.11'de sunulmuştur.

Tablo 4.11 Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileri dışındaki öğrencilerden kaynaklı sorun yaşama durumları ile ilgili görüşleri

Öğretmenlerin Görüşleri	**N**
Sorun yaşadım	4
Sorun zamanla düzeldi	2
Sorun yaşamadım	3

Görüşmeye katılan sınıf öğretmenlerinden 4'ü kaynaştırma öğrencilerinin akranlarından kaynaklı kaynaştırma eğitiminde sorunlar yaşadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinden bazısı şu şekildedir:

"Evet. Arkadaşları şikayet ederdi. Özellikle oyun oynarlarken oyunu bozduklarını söylerlerdi." (Ö3)

"Diğer arkadaşları şikayet boyutuna gelmedi ama onunla pek oynamazlardı, biraz dışladılar." (Ö8)

Sınıf öğretmenlerinden 2'si kaynaştırma öğrencilerinin akranlarından kaynaklı ilk başta sorun yaşadığını, zamanla arkadaşlarının kaynaştırma öğrencisine destek olduğunu belirtmiştir. Öğretmeninin görüşü şu şekildedir:

"Bu biraz da öğretmenin tutumuna bağlı. Bu konuda kesin tavırlı olmak gerekiyor. Down sendromlu öğrencimde arkadaşlarının ilk başta tedirginlikleri olsa da zamanla onlar da bana destek oldu. Çok da güzel arkadaş oldular." (Ö2)

"İlk başta sorun yaşadım. Örneğin fiziksel yetersizliği olan öğrencimle oyunlarda, grup yarışmalarında grup arkadaşları onun yüzünden mağlup olduğu zaman biraz sıkıntı yaşadık. Ama zamanla arkadaşları ona destekleyici tavır sergilemeye başladı." (Ö4)

Sınıf öğretmenlerinden 3'ü kaynaştırma öğrencilerinin akranlarından kaynaklı sorun yaşamadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinden bazısına aşağıda yer verilmiştir:

"Hayır, yaşamadım. Bu konuda öğretmenin tutumunun da etkili olduğunu düşünüyorum. Eğer öğretmen dışlarsa veya örnek olursa çocuklar da bu yönde davranıyor." (Ö5)

"Hayır. Sınıfımızda hiç böyle bir şey yaşamadık. Çocuklar o konuda beni üzmedi. Otizmli öğrencime kucak açtılar. Şikayet olmadı. Vursa bile şikayet etmezlerdi. Normal bir arkadaşı olsa karşılık verirlerdi." (Ö6)

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileri dışındaki öğrencilerin velilerinden kaynaklı sorun yaşama durumlarını öğrenmek amacıyla öğretmenlere"Kaynaştırma öğrencileri dışındaki öğrencilerin velilerinden kaynaklı kaynaştırma eğitimi ile ilgili problem yaşadınız mı?" sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin kaynaştırma öğrencileri dışındaki öğrencilerin velilerinden kaynaklı sorun yaşama durumlarına ilişkin görüşlerine Tablo 4.12'de yer verilmiştir.

Tablo 4.12 Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileri dışındaki öğrencilerin velilerinden kaynaklı sorun yaşama durumları ile ilgili görüşleri

Öğretmenlerin Görüşleri	**N**
Sorun yaşadım	4
Sorun zamanla düzeldi	1
Sorun yaşamadım	4

Görüşmeye katılan sınıf öğretmenlerinden 4'ü kaynaştırma öğrencileri dışındaki öğrencilerin velilerinden kaynaklı zaman zaman sorun yaşadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

"Evet. Bir kez oldu. Olmaz böyle gibi. Yine öğretmenin tutumunun etkili olduğunu düşünüyorum. Öğretmen bu konuda velilere güvence verirse, velileri bilgilendirirse onlar da anlayışlı oluyor. Yine de büyük bir problem yaşamadım." (Ö5)

"Arkadaşlarına karşı küfür, saldırganlık olduğu zaman benimle bu konuda gelip birebir görüşmek isteyen veliler oluyordu." (Ö8)

Sınıf öğretmenlerinden 1'i kaynaştırma öğrencisi dışındaki öğrencilerinin velilerinden kaynaklı sadece bir kez sorun yaşadığını, sorunun üstesinden geldiğini ifade etmiştir. Öğretmenin görüşü şu şekildedir:

"Bu yıl sadece veliler davranış problemi olan öğrencimden ilk başta rahatsız oldular. Sonra bu sorun ortadan kalktı. Diğer velilere fırsat kalmaması için kaynaştırma öğrencisini ilk başta öğretmenin kabul etmesi gerekiyor." (Ö2)

Sınıf öğretmenlerinden 4'ü kaynaştırma öğrencileri dışındaki öğrencilerin velilerinden kaynaklı sorun yaşamadığını, velilerin kaynaştırma öğrencisine karşı anlayışlı olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

"Hayır. Sıkıntı yaşamadık. Sıkıntı yaşarız diye korktum ama tam tersi veliler de ona kucak açtılar, hoşgörüyle karşıladılar." (Ö6)

"Hayır, yaşamadım. Öğrencilerimde diğer arkadaşlarını rahatsız edecek davranışlar olmadığı için veliler de herhangi bir tepki göstermediler." (Ö7)

4.2.1.3 Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Karşılaştıkları Problemlere Yönelik Geliştirdikleri Çözüm Yolları ile İlgili Görüşleri

Görüşmeye katılan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde yaşadıkları sorunları ve sorunlara yönelik geliştirdikleri çözüm yollarını öğrenmek amacıyla öğretmenlere "Kaynaştırma eğitimi ile ilgili sınıf içinde ya da sınıf dışında karşılaştığınız problem durumlarına yönelik hangi çözümleri geliştirdiniz?" sorusu yöneltilmiştir.

Problem durumu, probleme getirilen çözüm ve problemin ortadan kalkma durumunu öğrenmek amacıyla öğretmenlerden ilk olarak kaynaştırma eğitiminde karşılaştıkları problem durumuna örnek verilmesi istenmiştir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi sürecinde karşılaştığı problem durumları ile ilgili bilgiler Tablo 4.13'te verilmiştir.

Tablo 4.13 Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde karşılaştıkları problem durumları

Öğretmenlerin Görüşleri	**N**
Kaynaştırma öğrencisinin sınıfa ve arkadaşlarına uyum sağlayamaması	5
Fiziksel yetersizlik ve uyumsuzluk sebebiyle rutin işlerde zorlanma	2
Zaman yetersizliği sebebiyle kaynaştırma öğrencisi ile ilgilenememe	2

Sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğu (5'i) kaynaştırma eğitiminde yaşadığı problem durumuna "kaynaştırma öğrencisinin sınıfa ve arkadaşlarına uyum sağlayamama" durumunu örnek vermiştir. Bu probleme getirilen çözüm yollarına yönelik sınıf öğretmenlerinin 3'ü kaynaştırma öğrencisine karşı anlayışlı ve sabırlı olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca öğrencinin davranışının arkasındaki nedeni anlayarak öğrenci ile birebir ilgilenmek ve öğrencinin olumlu taraflarını ortaya çıkarmak gerektiğini belirtmişlerdir. Örneğin sınıf öğretmenlerinden Ö2 "*Sabretmek gerekiyor. Özverili olmak ve öğrenciyi sürekli takip etmek gerekiyor. Uyarı şeklinde değil de sürekli onun yanında olduğunu, çocuğun kendisinin takip edildiğini bilmesi gerekiyor. Çocuğun olumlu taraflarını ortaya çıkarmak, onu takdir etmek, cesaretlendirmek gerekiyor."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Sınıf öğretmenlerinden Ö3, kaynaştırma öğrencisinin sınıfa ve arkadaşlarına karşı uyum sorununa yönelik öğretmenin sınıf yönetimi konusunda iyi olarak sorunun üstesinden gelebileceğini ifade etmiştir. Öğretmen, konu ile ilgili düşüncelerini "*Kaynaştırma öğrencileri sınıfta sayıca az oldukları için sınıf içerisinde çoğunluk ne yapıyorsa ister istemez onu yapmaya doğru yönleniyor. Öğretmen sınıf yönetimi ve hakimiyeti konusunda iyi olmalı."* cümleleriyle ifade etmiştir.

Sınıf öğretmenlerinden Ö9 ise kaynaştırma öğrencisinin sınıfa ve arkadaşlarına uyum sağlaması için kaynaştırma öğrencisine sınıf içi sorumluluklar verdiğini ifade etmiştir. Ö9, konu ile ilgili görüşünü *"Benim sınıfımda bulunan kaynaştırma öğrencisi çok hareketli olduğundan dolayı etrafındakileri de rahatsız ediyordu. Derste sınıf içi sorumluluklar verdim. Bu sayede çocuğun öğrenmesi açısından akran grubundan yardım alarak onlarla beraber çalışma, grup psikolojisi, gruba ait olma gibi kazanımları elde etmiş oluyoruz."* şeklinde ifade etmiştir.

Sınıf öğretmenleri, kullanmış oldukları çözüm yolları ile kaynaştırma öğrencisinin sınıfa ve arkadaşlarına uyum sağlayamaması sorununun zamanla azaldığını belirtmişlerdir.

Sınıf öğretmenlerinden 2'si kaynaştırma eğitiminde yaşadığı problem durumuna kaynaştırma öğrencisinin "fiziksel yetersizlik ve uyumsuzluk sebebiyle rutin işlerde zorlanma" durumunu örnek vermiştir. Öğretmenlerden Ö4 ve Ö7 öğrencinin arkadaşları ile birlikte küçük çaplı yardımlarla öğrenciye destek olarak sorunun

azalmasına yardımcı olduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan Ö4 "*Okul olarak bir çözüm geliştiremesek de sınıfta onun rahat ettiği yerde oturmasını sağlıyordum. Mesela genelde üşüdüğü için kalorifer yanında otururdu. Sınıfta rahat hissetmesi açısından elimizden geleni yaptık. Problem tam olarak ortadan kalkmasa da küçük çaplı yardımlarla daha iyi hissetmesini sağlamış olduk."* şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Öğretmenlerden Ö4 ve Ö7 bu soruna yönelik okulun fiziki şartlarından dolayı tam olarak çözüm geliştirilmese de öğrenciye her zaman destek olunduğunu belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerden 2'si kaynaştırma eğitiminde yaşadığı problem durumuna "zaman yetersizliği sebebiyle kaynaştırma öğrencisi ile ilgilenememe" sorununu örnek vermiştir. Öğretmenlerden Ö8, sorunun çözülmesine yönelik ders dışı ve boş zamanlarında öğrenci ile birebir ilgilendiğini, öğrencinin derslerindeki eksiklikleri kapatmaya çalıştığını ifade etmiştir. Öğretmenlerden Ö6, hazırladığı BEP planına uygun hareket edemeyip öğrenci ile ilgilenemediğini, öğrencinin gerileme yaşadığını ifade etmiştir. Ö6, sorunun ortadan kalkması için çözüm geliştiremediğini, RAM ile görüştüğünü belirtmiştir. Ö6, bununla ilgili görüşünü "*Çözüm geliştiremedim. RAM ile görüştük. Onlar çocuğun iyi olduğunu söylüyorlardı."* şeklinde ifade ederek problemin ortadan kalkmadığını belirtmiştir. Katılımcılardan Ö8, zaman yetersizliği sebebiyle kaynaştırma öğrencisi ile ilgilememe sorununun ders dışı zamanlarda öğrenci ile birebir ilgilenerek sorunu azaltmaya çalıştığını, Ö6 ise bu soruna çözüm geliştirmeyip sorunun ortadan kalkmadığını belirtmiştir.

4.2.1.4 Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik RAM'dan Faydalanma, Destek Talep Etme ve Beklentileri ile İlgili Görüşleri

Sınıf öğretmenlerinin Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinden faydalanma durumlarını öğrenmek amacıyla görüşmeye katılan öğretmenlere "Kaynaştırma eğitimine yönelik Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nden (RAM) faydalanma durumunuz nedir?" sorusu yöneltilmiştir. Araştırma katılan sınıf öğretmenlerinin RAM'dan faydalanma durumları Tablo 4.14'te sunulmuştur.

Tablo 4.14 Sınıf öğretmenlerinin RAM'dan faydalanma durumları

Öğretmenlerin Görüşleri	**N**
Faydalanmıyorum	4
Faydalanıyorum	5

Görüşmeye katılan sınıf öğretmenlerinden 4'ü kaynaştırma eğitimine dair RAM'dan faydalanmadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

"Hiçbir zaman yararlanamıyoruz. RAM'a eğitsel değerlendirme isteği formunu gönderiyoruz. RAM bize bir sonuç bildiriyor. Sadece çocuk hakkında karar verilmiş. Tam zaman kaynaştırma. Bilginiz olsun. Buna göre çerçeveyi düzenleyin şeklinde bildiriyorlar. Ama bu sonuç hakkında ne yapmamız gerektiği hakkında bize yardımcı olmuyorlar. " (Ö4)

"Hayır, faydalanmıyorum. Öğrenciyi tanılama için yönlendiriyoruz ama her şey kalıpsal, teorik olarak kalıyor. Prosedür olarak. Yol gösterme, araç gereç vs. için bir şeyler yapılabilir. Ben kendi imkanlarımla oyun, etkinlik bulmaya çalışıyorum. Bu konular da pek yararlanamıyoruz." (Ö5)

Sınıf öğretmenlerinden 3'ü sadece büyük sorunlar yaşadığında ve öğrenciyi RAM'a yönlendirirken RAM'dan faydalandığını ifade etmiştir. Öğretmenlerden Ö8 ve Ö9'un görüşleri şu şekildedir:

"Genelde büyük sorun yaratan öğrenciler olduğu zaman değerlendirme talebinde bulunuyorum. Değerlendirme süresi de uzun sürüyor. Onların da yoğunluğundan dolayı fazla iletişim içinde olamıyoruz." (Ö8)

"İlk başta çocuğu RAM'a yönlendirirken tabii ki destek talep ediyoruz. Eğitsel değerlendirme isteği formu ve velisinin de bilgisi dâhilinde RAM'a yönlendiriyoruz. Bunun haricinde "Bir öğrencim var, gelip bakın" şeklinde bir talebimiz olduğu zaman bunlar karşılık görmez. Göremez de zaten RAM da belirli sayıda öğretmen var." (Ö9)

Sınıf öğretmenlerinden Ö3, okul rehber öğretmeni ile işbirliği içinde olarak RAM'dan faydalandığını ifade etmiştir. Öğretmenin görüşü şu şekildedir:

"Okulumuzun rehber öğretmeni ile iş birliği içerisindeyiz. Genel olarak rehber öğretmenimiz vasıtasıyla RAM ile iletişim kurmaktayız. Rehber öğretmenimiz gereken evrakları, gereken bilgileri hem benimle hem öğrenci velisiyle paylaşıyor." (Ö3)

Sınıf öğretmenlerinden Ö7, RAM'dan kaynaştırma eğitimine dair istediği zaman bilgi aldığını ifade etmiştir. Öğretmenin görüşü şu şekildedir:

"Sınıf öğretmenliği yapmadan önce zihinsel engelliler öğretmenliği yapıyordum. O zamanlar iletişimimiz vardı. İstediğimizi sorup cevap alabiliyorduk. RAM'a ulaşma konusunda bir sıkıntımız yoktu. Genellikle sözel olarak bilgi veriyorlar." (Ö7)

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine dair RAM'dan destek talebinde bulunma durumlarını öğrenmek amacıyla katılımcılara "Destek talebinde bulunuyor musunuz?" sorusu sorulmuştur. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine dair RAM'dan destek talep etme durumları Tablo 4.15'te verilmiştir.

Tablo 4.15 Sınıf öğretmenlerinin RAM'dan destek talep etme durumları

Öğretmenlerin Görüşleri	**N**
Destek talep etmiyorum	4
Destek talep ediyorum	5

Görüşmeye katılan sınıf öğretmenlerinden 4'ü kaynaştırma eğitimine dair RAM'dan destek talep etmediğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

"Destek talep etmedim. Kendi imkanlarımla, kendi çabamla sorunlarımı çözmeye çalışıyorum. Çünkü RAM'dan "BEP yap, şunu yap vs." önerileri oluyor. Bize gelip destek olmuyorlar." (Ö2)

Destek talebim olmadı. Kendi imkanlarımla sorunların üstesinden gelmeye çalışıyorum." (Ö5)

Sınıf öğretmenlerinden 5'i kaynaştırma eğitimine dair RAM'dan destek talebinde bulunduğu ifade etmiştir. RAM'dan destek talep eden öğretmenlerin destek taleplerine nasıl karşılık aldıklarını öğrenmek amacıyla öğretmenlere "Destek

talebinize nasıl karşılık alıyorsunuz? (Birebir görüşme, telefon görüşmesi, yazılı bilgi aktarımı vb)" sorusu yöneltilmiştir. Kaynaştırma eğitimi ile ilgili RAM'dan destek talep eden öğretmenlerin destek taleplerine yanıt alma durumları ile ilgili görüşleri Tablo 4.16'da sunulmuştur.

Tablo 4.16 RAM'dan destek talebinde bulunun sınıf öğretmenlerinin destek taleplerine yanıt alma durumları

Öğretmenlerin Görüşleri	**N**
Okul rehber öğretmeni aracılığı ile bilgi aktarımı	1
Okula gelip bilgi verme / Birebir görüşme	1
Telefon görüşmesi	2
Sözel veya yazılı bilgi aktarımı	2

Sınıf öğretmenlerden Ö3, RAM'dan destek talebine ihtiyaç duyduğunda okul rehber öğretmeni aracılığı ile bilgiler aldığını ifade etmiştir. Öğretmenin görüşü şu şekildedir:

"Okulumuzun rehber öğretmeni aracılığı ile bilgi alıyoruz." (Ö3)

Sınıf öğretmenlerinden Ö6, RAM'dan destek talebinde bulunduğunda RAM personelleri tarafından okula gelip bilgiler verildiğini ve seminer düzenlendiğini ifade etmiştir. Öğretmenin görüşü şu şekildedir:

"Destek talebimiz doğrultusunda okula geldikleri de oldu. Birebir görüşme de yaptık. Bir kez okula geldiler. Öğretmenler odasında bilgiler verdiler. Bir kez de otizmle ilgili bir toplantı/seminer yapıldı. Otizm öğrencisi olan öğretmenler katıldık. Otizmle ilgili seminer olduğunda okul, sınıfında otizm öğrencisi olan öğretmenleri gönderirdi. Bu toplantılarda teorik bilgiler verilirdi. Otizm öğrencisi olan öğretmenler, öğrencilerinin durumunu anlattı. Her birimizin öğrencisinin farklı özelliği olduğunu görüyorduk. Ortak bir noktada buluşamıyorduk." (Ö6)

Sınıf öğretmenlerinden Ö7 ve Ö9, RAM'dan destek talebinde bulunduğunda sözel veya yazılı bilgi aktarımı şeklinde karşılık aldığını ifade etmiştir. Öğretmenlerden Ö7'nin görüşü şu şekildedir:

"Sözel olarak görüş bildiriyorlar, yardımcı oluyorlar. Her şekilde ulaşabiliyoruz. O konuda sıkıntı yok. Telefon görüşmesi, yazılı bilgi vs. şeklinde destek talebimize karşılık veriyorlar." (Ö7)

Sınıf öğretmenlerinden Ö8 ise RAM'dan destek talebinde bulunduğunda genellikle telefon görüşmesi ile yardımcı olduklarını ifade etmiştir. Ö8'in görüşü şu şekildedir:

"Genellikle telefon görüşmesi ile oluyor. Birebir görüşme için pek vaktimiz olmuyor." (Ö8)

Görüşmeye katılan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili RAM'dan destek talebi haricinde hizmet alma durumlarını öğrenmek için katılımcılara "Destek talebi haricinde RAM tarafından bilgi alma, bilgi verme ya da istişare amaçlı bir hizmet alıyor musunuz? Evet ise ne sıklıkla?" sorusu yöneltilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin destek talebi haricinde RAM'dan hizmet alma durumları ile ilgili görüşlerine Tablo 4.17'de yer verilmiştir.

Tablo 4.17 Sınıf öğretmenlerinin destek talebi haricinde RAM'dan hizmet alma durumları

Öğretmenlerin Görüşleri	**N**
Herhangi bir hizmet almıyorum	6
Okulda bilgi verme ve seminer düzenleme	3

Sınıf öğretmenlerinden 6'sı RAM'dan herhangi bir hizmet almadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

"Hayır, herhangi bir hizmet almadım." (Ö2)

"Hayır, herhangi bir hizmet almıyorum. Okullara geldiklerine de hiç şahit olmadım. Önceden zihinsel engelliler öğretmenliği yaparken iletişimimiz vardı." (Ö7)

Sınıf öğretmenlerinden 3'ü ise çok seyrek sıklıkla da olsa RAM tarafından okullara gelip bilgi verildiğini ve seminer düzenlendiğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

"Bir kere okulumuza geldiler. Biz BEP planı yapmayı pek bilmiyorduk. BEP planı yapmayı güzel bir şekilde anlattılar. O zaman daha iyi anladım. RAM Her Yerde diye

bir projeleri vardı. Meslek hayatımda ilk defa olan bir şeydi. Daha öncesinde geldiklerine şahit olmadım." (Ö4)

"Bir kez okula geldiklerine şahit oldum. Bir kez de seminer oldu." (Ö6)

"Okullara seyrek sıklıkla geliyorlar. Bazen seminer olduğu zaman RAM'dan görevli personeller, rehber öğretmeni vs. geliyor." (Ö8)

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik RAM'dan beklentilerini öğrenmek amacıyla öğretmenlere "Kaynaştırma eğitimine yönelik RAM'dan beklentileriniz nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik RAM'dan beklentileri ile ilgili görüşleri Tablo 4.18'de sunulmuştur.

Tablo 4.18 Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik RAM'dan beklentileri

Öğretmenlerin Görüşleri	**N**
Öğretmenlere bilgi verme ve destek olma	5
Öğrenciyi sınıfta gözlemleme	3
Düzenli periyotlarla okulları ziyaret etme	3
Hizmet içi eğitim, seminer düzenleme	3
Farklı çözüm yolları sunma	2
Kaynaştırma eğitimi konusunda daha hassas davranma	1
Teknolojiyi kullanarak bilgi ve etkinlik sunma	1

Görüşmeye katılan sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu RAM tarafından kaynaştırma eğitimine dair öğretmenlere bilgi verilmesi ve destek olunmasını istemektedir. Buna yönelik öğretmenlerin görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

"Kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmenlere daha fazla destek olabilirler. Sadece senede bir kere görüşebiliyoruz. Sene sonunda küçük bir toplantımız oluyor. Sıkıntılarımızı söylüyoruz. Tabii ki her zaman diyorlar yardımcı olmamız gerektiğinde yardımcı olalım diye. Öneriler veriyorlar. Ama yetersiz. Öğretmenler kaynaştırma eğitimi konusunda yetiştirilmeli. RAM bu konuda bilgilendirme çalışmaları yapıp bize yol, yöntem gösterebilir." (Ö6)

"Kaynaştırma eğitimi ile ilgili öğretmenleri daha çok bilgilendirmelerini ve bize destek olmalarını isterim." (Ö8)

Sınıf öğretmenlerinin 3'ü RAM personelleri tarafından öğrencinin sınıfta gözlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

"Kaynaştırma öğrencilerini sınıf ortamında gözlemlemelerini isterim. Öğrencinin sınıfa uyumu, arkadaş ilişkileri vs. sınıf ortamında gözlemlemesi gerekiyor." (Ö1)

"Yerleştirme kararı vermeden çocuğu ortamında görmeliler. Birebir gözlem yapmalılar ailenin söylediklerine göre karar vermemeliler." (Ö7)

Sınıf öğretmenlerinin 3'ü RAM personelleri tarafından düzenli periyotlarla okulların ziyaret edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Öğretmenlerden Ö2'nin görüşü şu şekildedir:

"Düzenli periyotlarla okulları ziyaret etmeliler." (Ö2) Ö4 ve Ö6 tarafından da benzer ifadeler kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin 3'ü kaynaştırma eğitimine yönelik RAM tarafından öğretmenlere hizmet içi eğitim ve seminerler düzenlemesini istemektedir. Öğretmenlerin görüşlerinden bazısı şu şekildedir:

"Öğretmenlere hizmet içi eğitim verebilirler." (Ö4)

"Gerçekten faydalı olabilecek eğitimler düzenleyebilirler." (Ö5)

Sınıf öğretmenlerinden Ö2 ve Ö5 tarafından kaynaştırma eğimine yönelik RAM personellerinin alışılagelmişin dışında öğretmenlere farklı ve teorik kalıpların dışında çözüm yolları sunmaları gerektiğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

"Öğrencinin durumu tespit edilip şunu yapacaksınız demekten ziyade (Çünkü onu bende yapıyorum) kendileri farklı çözüm yolları geliştirmeliler." (Ö2)

"Teorik kalmayacak farklı, uygulanabilir destekler sunabilirler." (Ö5)

Sınıf öğretmenlerinden Ö3'ün beklentisi, RAM personellerinin kaynaştırma eğitimi konusunda ve kaynaştırma eğitimi süreçlerinde daha hassas davranmalarıdır. Öğretmenin görüşü şu şekildedir:

"Kaynaştırma eğitimi konusunda daha hassas olmalılar. Hem öğretmenler hem okulun rehber öğretmenleri hem de veliler ile daha çok iletişim halinde olmalılar." (Ö3)

Sınıf öğretmenlerinden Ö5'in RAM'dan beklentisi teknolojiyi kullanarak öğretmenlere bilgi ve etkinlikler sunma konusunda yardımcı olmasıdır. Ö5'in görüşü şu şekildedir:

"Teknoloji çok gelişmiş. İnternette kendi çabalarımla bulduğumda çok güzel kaynaklar, etkinlikler olduğunu görüyorum. RAM da teknolojiyi kullanarak bize bilgi verebilir, tavsiyelerde bulunabilirler. Kaynaştırma eğitimine yönelik özel bir site, eğitim günlüğü, eğitimhane gibi şeyler yapılabilir." (Ö5)

4.2.2 RAM Personellerinin Görüşlerine İlişkin Bulgular

Bu alt başlıkta RAM personelleri ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilerin bulgularına yer verilmiştir.

4.2.2.1 RAM Personellerinin Kaynaştırma Öğrencilerini Tanılama Aşaması ile İlgili Görüşleri

RAM personellerinin özel gereksinimli öğrencileri tanılama aşaması ile ilgili görüşlerini almak amacıyla katılımcılara "Kaynaştırma öğrencilerinin tanılama aşamalarının doğru bir şekilde yapıldığını düşüyor musunuz?" sorusu yöneltilmiştir. RAM personellerinin yanıtları doğrultusunda verdikleri görüşler Tablo 4.19'da sunulmuştur.

Tablo 4.19 RAM personellerinin kaynaştırma öğrencilerinin tanılama aşamasının doğruluğu ile ilgili görüşleri

RAM Personellerinin Görüşleri	**N**
Tanılama aşaması tam anlamıyla doğru	1
Tanılama aşamasında hata payı var	4

Görüşmeye katılan 5 RAM personelinden sadece 1'i tanılama aşamasının tam anlamıyla doğru bir şekilde yapıldığını düşünmektedir. RAM personelinin görüşü şu şekildedir:

"Geçerliliği kanıtlanmış testler uyguladığımız için tanıların doğru olduğunu düşünüyorum. Biz sadece zihinsel yetersizliği olan öğrencilere tanı koyabiliyoruz. Diğer engel türlerinde tanıyı hastane koyuyor. Çok küçük yaşlarda gelen çocuklara da zihinsel test yapılamadığı için hastaneye yönlendiriyoruz. Gelen sonuca bağlı kalıyoruz. Öğretmen eğitsel değerlendirme isteği formu doldurup öğrenciyi RAM'a yönlendirdiğinde zihinsel bir problem varsa RAM'da uygulanan testlerle tespit ediliyor." (R2)

Görüşmeye katılan 5 RAM personelinden 4'ü tanılama aşamasında çeşitli sebeplerden kaynaklı hatalar olabileceğini belirtmiştir. Bu konuda RAM personellerinin görüşleri şu şekildedir:

"Tanılama tam donanımlı olmuyor, illa ki eksiklikler oluyor. Tam anlamıyla inceleyemiyoruz. %100 tam doğru tanılama yapılıyor diyemem ama genel olarak biz elimizden geleni yapıyoruz." (R1)

"Mutlaka hata payı oluyor. Öğrencinin yabancı bir ortama girmesi tanıyı etkiliyor. Materyal ve süre de yeterli değil." (R3)

"%80 oranında doğru karar verildiğini düşünüyorum. Mutlaka sapmalar oluyor. Yanlış tanıladığımız çocuklar da vardır. Hastaneden gelen raporla bizim sonuçlarımız uyuşmayabiliyor." (R4)

"Mutlaka insanın olduğu yerde problem olacaktır. Tanılamanın olabildiğinde doğru yapıldığını düşünüyorum ama işin içinde insan olduğu için öğretmenden, RAM personelinden ve personeli aşan sınırlılıklardan kaynaklı hatalar olabileceğini düşünüyorum." (R5)

RAM personelleri tanılama aşamasındaki hataların genel olarak öğrenci, öğretmen, RAM personeli ve RAM personelini aşan sınırlılıklardan kaynaklı olabileceğini düşünmektedir. Tanılama aşamasını etkiyen faktörlerle ilgili RAM personellerinin görüşleri Tablo 4.20'de sunulmuştur.

Tablo 4.20 RAM personellerinin tanılama aşamasını etkileyen faktörler ile ilgili görüşleri

RAM Personellerinin Görüşleri	**N**
Fiziki ortam ve materyal yetersizliği	4
Zaman yetersizliği	4
RAM personel yetersizliği	4
Çocuğun tanılama esnasındaki durumu	4
Ölçme aracı yetersizliği	3
Öğretmen bilgi yetersizliği	2
Ailenin yanlış bilgi aktarımı	1

Araştırmaya katılan RAM personellerinin 4'ü tanılama aşamasında kurumun fiziki ortam ve materyal bakımından eksik kaldığını düşünmektedir. RAM personellerinin görüşlerinden bazıları aşağıda yer almaktadır:

"Ortam olarak dezavantajlı olduğumuz durumlar oluyor. Küçük bir çocuğu ev ortamında ya da oyun odasında gözlemlemek gerekiyor. Kurumumuzda oyun odası, yalıtılmış oda yok. Materyal yeterli değil." (R4)

"RAM'da donanım sınırlı. Oyun odası, yalıtılmış oda vs. olmaması tanılamayı etkiliyor. Malzeme, materyal, fiziki donanımdan kaynaklı eksiklikler var." (R5)

RAM personellerinden 4'ü öğrenciyi tanılama aşamasında zamanın kısıtlı olduğunu belirtmiştir. Zamanın kısıtlı olmasına bağlı olarak verilen görüşler aşağıdaki gibidir:

"İnceleme sayısı arttı. Her sene öğrenci sayısı çok fazla artıyor. Bu yüzden öğrenciye düşen süre azalıyor. İnceleme süresindeki zamanımız az." (R1)

"Bazı günler çocuğu gözlemlerken, test uygularken süre yeterli olmuyor." (R3)

"Tanılama aşamasında zamanımız kısıtlı." (R4)

"Çocuk ortama uyum sağlasa bile RAM'da süre baskısı var. Detaylı inceleme şansımız olmuyor." (R5)

RAM personellerinin 4'ü RAM personeli sayısının az olmasından kaynaklı sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Verilen görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

"Önceki senelere göre personel sayımız arttı fakat hala Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde personel sayısı az. Personel sayısı fazla olursa daha çok şeyler yapabiliriz." (R1)

"İnceleyeceğimiz öğrenci sayısı her geçen gün artıyor. Fakat kurumumuzda personel sayımız az. Bu yüzden yetişemediğimiz ya da test uygularken yeteri kadar zaman ayıramadığımız durumlar olabiliyor." (R3)

"RAM personeli sayısı az. RAM'larda mevzuata göre dil konuşma terapisti, ergoterapist, psikolog gibi alan uzmanlarının olması gerekiyor. Ama yok. Uzmanlarımızın yapması gereken işleri kurumumuzda özel eğitim öğretmenleri ya da rehberlik ve psikolojik danışman olan öğretmenlerimiz yapıyor." (R5)

RAM personellerinden 4'ü test uygularken çocuğun o anki durumun tanılamayı etkilediğini düşünmektedir. RAM personellerinin görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

"Öğrencinin yabancı bir ortama girmesi tanıyı etkiliyor." (R3)

"Öğrencinin o anki durumu tanılamayı etkiliyor. (açlık, uzun yoldan gelme vs.)"(R4)

"RAM daha klinik bir ortam. Çocuğun doğal ortamı değil. Doğal ortamını biz eğitsel değerlendirme formu üzerinden kurguluyoruz. Çocuk burayı hastane gibi algılıyor. Çocuktan kaynaklı bir uyum sorunu yaşanıyorsa sağlıklı bir değerlendirme alınamıyor." (R5)

RAM personellerinden 3'ü tanılama aşamasında ölçme aracı ile ilgili yetersizlik olduğunu düşünmektedir. RAM personellerinin görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

"Tanılama aşamasında ölçme aracı ile ilgili yetersizlik yaşayabiliyoruz. Farklı engel türlerine hizmet eden zeka ölçekleri var ama biz bir zeka ölçeğini birçok gruba uygulamak durumunda kalabiliyoruz." (R4)

"*Standartlaşmış ve ölçüte dayalı daha çok uyarlama testler kullanıyoruz. Bize özgü testler de gelişti. ASİS gibi. Ama azınlıkta. Hiçbir test de işaret diline uyarlanmış değil."* (R5)

Görüşmeye katılan 2 RAM personeli, tanılama sürecinde sınıf öğretmeninin bilgi yetersizliğinin olduğunu ifade etmiştir. RAM personellerinden R2 ve R5'in görüşüne aşağıda yer verilmiştir:

"Bazı öğretmenler bilgi yetersizliğinden dolayı eğitsel değerlendirme isteği formunu doldururken hatalar yapabiliyor. Formu doldururken öğrenci ile ilgili bölümler haricinde her bölümün maddelerini işaretliyorlar. Örneğin öğrenme güçlüğü olduğunu düşündüğü öğrenci için zihinsel yetersizlik, otizm gibi her bölümdeki maddeleri işaretliyor." (R2)

"Sınıf öğretmenleri, özel gereksinimli çocuklarımıza yönelik alan bilgisinden yoksunlar. Çocuğa göre ölçek kullanma yeterlilikleri zayıf. Öğretmenlerin mevzuat, alan bilgisini uygulama yönünden eksiklikleri var. Eğitsel değerlendirme isteği formuna çocuğun gerçek yeterlilikleri yansıtılamıyor, doğru doldurulmuyor." (R5)

RAM personellerinden R4, öğrencinin tanılama sürecinde ailenin yanlış bilgi aktarımın tanılamayı etkilediğini ifade etmiştir. RAM personelinin görüşü şu şekildedir:

"Çocuk testi çözmezse aileden bilgi alınıyor. Aileden alınan bilgiler çok sağlıklı olmuyor. Veli yanlış aktarabiliyor. Objektif bir aktarım olmuyor. Bazı durumlarda aileden alınan bilgilerle yetinmek zorunda kalınıyor." (R4)

4.2.2.2 RAM Personellerinin Kastamonu İli ve Türkiye Genelinde Öğrencilerin Aldıkları Kaynaştırma Eğitiminden Fayda Görme Durumları ile İlgili Görüşleri

Kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin kaynaştırma eğitiminden fayda görme düzeyleri ile ilgili RAM personellerinin görüşlerini almak amacıyla "Kastamonu ili özelinde ve Türkiye genelinde kaynaştırma öğrencilerinin kaynaştırma eğitiminden fayda görme düzeyleri hakkında görüşleriniz nelerdir?" sorusu sorulmuştur. RAM personelleri, özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma eğitimden fayda görme düzeylerini derecelendirmişlerdir. RAM personellerinin görüşlerine Tablo 4.21'de yer verilmiştir.

Tablo 4.21 RAM personellerinin Kastamonu ili ve Türkiye genelinde öğrencilerin kaynaştırma eğitiminden fayda görme düzeylerine ilişkin görüşleri

RAM Personellerinin Görüşleri	**N**
Fayda görme düzeyi olması gerekene yakın	1
Fayda görme düzeyi olması gerekenden uzak	3
Fayda görme düzeyi olması gerekenden çok uzak	1

RAM personellerinden sadece 1'i kaynaştırma öğrencilerinin aldıkları eğitimden fayda görme düzeyini olması gerekene yakın olarak değerlendirmiştir. RAM personelinin görüşüne aşağıda yer verilmiştir:

"Fayda görme düzeyleri olması gerekene yakın. Öğretmenlerin bu konuda bilgilendiğini düşünüyorum. İlerleme görüyoruz." (R1)

RAM personellerinden 3'ü kaynaştırma öğrencilerinin aldıkları eğitimden fayda görme düzeyinin olması gerekenden uzak olduğunu belirtmiştir. RAM personellerinin görüşleri şu şekildedir:

"Olması gerekenden uzak olduğunu düşünüyorum. Destek eğitim odası açmayan, BEP toplantısı yapmayan okullar var. Kaynaştırma eğitimi konusunda çoğu okul sıkıntılı. Türkiye geneli kaynaştırma öğrencileri genel olarak büyük ilerleme sağlayamıyor." (R2)

"Kaynaştırma eğitimi konusunda gün geçtikçe eskiye nazaran bir tık ileriye gidiyoruz. Ama yine de olması gerekenden uzak diyebilirim." (R4)

"Çocuklarımızın tanısına, sınıf içerisindeki uyum becerilerine, almış oldukları eğitsel içeriği performe edebilme becerilerine göre fayda görme düzeyleri değişir. Bence fayda görme düzeyleri olması gerekenden uzak. (5 üzerinden 2 veya 3 diyebilirim.) Genel olarak giderek bir gelişme sağladığımızı düşünüyorum ancak buna rağmen hala idealden uzak olduğumuzu düşünüyorum." (R5)

Araştırmaya katılan RAM personellerinden R3 ise kaynaştırma öğrencilerinin kaynaştırma eğitiminden fayda görme düzeyinin olması gerekenden çok uzak olduğunu düşünmektedir. RAM personelinin görüşü aşağıdaki gibidir:

"Olması gerekenden çok uzak diye düşünüyorum. Kaynaştırma uygulamalarının olması gereken düzeye geleceğini düşünmüyorum. Yine de önceki senelere göre ilerleme var." (R3)

Kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin kaynaştırma eğitiminden fayda görme durumları ile ilgili RAM personellerinin görüşlerini almak amacıyla "Sizce Kastamonu ili özelinde ve Türkiye genelinde kaynaştırma öğrencilerinin kaynaştırma eğitiminden fayda görme durumunu etkileyen faktörler nelerdir?" sorusu sorulmuştur. RAM personellerinin kaynaştırma öğrencilerinin aldıkları eğitimden fayda görme durumları ile ilgili görüşlerine Tablo 4.22'de yer verilmiştir.

Tablo 4.22 RAM personellerinin Kastamonu ili ve Türkiye genelinde öğrencilerin kaynaştırma eğitiminden fayda görme durumunu etkileyen faktörlere ilişkin görüşleri

RAM Personellerinin Görüşleri	**N**
Öğretmenin bilgi düzeyi ve tutumu	5
Destek eğitim odaları	5
Aile ilgisi	2

Araştırmaya katılan RAM personellerinin tamamı kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin aldıkları eğitimden fayda görme durumunun öğretmeninin kaynaştırma eğitimine dair bilgi düzeyi ve tutumuna göre değiştiğini düşünmektedir. RAM personellerinin görüşlerden bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

"Kaynaştırma eğitiminden fayda görme durumu öğretmenden öğretmene değişiyor. Bazıları özverili oluyor, bazıları olmuyor. Öğretmenin yetersizliği de etkili oluyor. Öğretmenlerin Eğitim Fakültelerinde gördükleri özel eğitim dersleri yetersiz." (R1)

"Öğretmenin bilgi yetersizliği fayda görme durumunu etkiliyor. Örneğin öğretmenler BEP konusunda yetersizler. İnternetten indiriyorlar. Sınıfların kalabalık olmasından dolayı da kaynaştırma öğrencisine vakit ayıramıyorlar." (R2)

"RAM Her Yerde Projesi kapsamında okullara gittiğimizde öğretmenlerde bilgi yetersizliği ve yapılması gereken şeylerin yapılmadığını gördük. Örneğin BEP bir şekilde yapılıyor ama BÖP yapılmıyor. Bazen öğrenme güçlüğünü bile zihinsel yetersizlik olarak algılayabiliyorlar. Öğretmenlerin bilgi yetersizliği kaynaştırma öğrencisinin fayda görmesini olumsuz etkiliyor." (R4)

Araştırmaya katılan RAM personellerinin tamamı destek eğitim odalarının kaynaştırma eğitiminde fayda görme düzeyini arttırdığını düşünmektedir. RAM personellerinin görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

"Destek eğitim odası mutlaka olmalı. Destek eğitim odası varsa kaynaştırma öğrencisi ilerliyor." (R1)

"Destek eğitim odaları açıldıktan sonra kaynaştırma eğitiminin daha iyi olduğunu düşünüyorum. Öğretmen, kaynaştırma öğrencisine sınıf içinde vakit ayıramadığı için destek eğitim odasında ne öğretilirse çocuk onu öğreniyor." (R2)

"Kaynaştırma eğitiminde Kastamonu ili birçok ile göre daha iyi durumda. Çünkü destek eğitim odalarının sayısı arttı. Destek eğitim odalarının açılması ile birlikte akademik beceriler arttı." (R3)

RAM personellerinden R2 ve R3 aile ilgisinin kaynaştırma eğitiminde fayda görme durumunu etkilediğini düşünmektedir. RAM personellerinin görüşleri şu şekildedir:

"Ailelerin ilgisizliği kaynaştırma eğitimini olumsuz etkiliyor. Okuldaki eğitimin evde devam etmesi lazım." (R2)

"Aile ilgisizliği kaynaştırma eğitimini olumsuz etkiliyor." (R3)

4.2.2.3 RAM Personellerinin Kaynaştırma Eğitiminin Sorunlarına Yönelik Çözüm Önerileri ile İlgili Görüşleri

RAM personellerinin kaynaştırma eğitiminde yaşanan sorunlar hakkındaki düşüncelerini ve sorunlara yönelik çözüm önerilerini belirlemek amacıyla kendilerine "Size göre kaynaştırma eğitiminde sorun yaşanmakta mıdır?" sorusu sorulmuştur. Bu sorunun devamında kaynaştırma eğitiminde sorun yaşandığını düşünen RAM personellerine "Kaynaştırma eğitiminde sorun yaşanmakta ise kaynaştırma eğitiminin sorunlarıyla ilgili önerileriniz nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. RAM personellerinin tamamı hali hazırda uygulanan kaynaştırma eğitiminde oldukça çok sorun yaşandığını ifade etmiştir. RAM personellerinin kaynaştırma eğitiminin sorunlarının ortadan kalkmasına yönelik neler yapılması

gerektiği konusunda çözüm önerileri alınmıştır. RAM personellerinin kaynaştırma eğitiminde yaşanan sorunlar ile ilgili çözüm önerileri Tablo 4.23'te verilmiştir.

Tablo 4.23 RAM personellerinin kaynaştırma eğitiminin sorunlarına yönelik çözüm önerilerine ilişkin görüşleri

RAM Personellerinin Görüşleri	**N**
Her okulda özel eğitim öğretmeni olmalı	5
Her okulda destek eğitim odası açılmalı	5
Öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmeli	5
RAM personel yetersizliği giderilmeli	5
RAM personellerine hizmet içi eğitim verilmeli	3
Sağlık Bakanlığı ile işbirliği yapılmalı	3
Öğretmen adaylarına ve idarecilere eğitimler verilmeli	2
Öğrencinin ilerlemesini takip edebilecek sistemler kurulmalı	2
RAM'da fiziki şartlar ve materyaller iyileştirilmeli	2
Eğitim Fakültesinin öğrenim süresi uzatılmalı ve staj programlarına Özel Eğitim Kurumları dahil edilmeli	1
Okul rehberlik servisi iyileştirilmeli	1
Toplum bilinçlendirilmeli	1

Araştırmaya katılan RAM personellerinin tamamı kaynaştırma eğitiminin sorunlarını önlemek için her okulda özel eğitim öğretmeni olması gerektiğini düşünmektedir. Verilen görüşlerden bazıları şunlardır:

"Her okulda rehber öğretmen ve özel eğitim öğretmeni olması gerekiyor." (R1)

"Her okulda özel eğitim sınıfı olsun ya da olmasın özel eğitim öğretmeni olmalı." (R3)

"Özel eğitim danışmanlığı kavramı okullarda olmalı. Her okulda özel eğitim öğretmeni olmalı." (R5)

Araştırmaya katılan RAM personellerinin tamamı her okulda destek eğitim odasının açılması gerektiğini belirtmiştir. Bunun yanı sıra bazı katılımcılar tarafından destek eğitim odasında görevlendirecek öğretmen eksikliğinin giderilmesi ve görevli öğretmenlere eğitim verilmesi önerilmiştir. RAM personellerinin görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

"Destek eğitim odaları olmalı." (R1)

"Destek eğitim odaları olmalı ve bir düzene girmeli (Bazı okullar öğretmen bulamıyor.)" (R2)

"Destek eğitim odası olmalı ve görevli öğretmenler bu konuda eğitim almalı." (R4)

RAM personellerinin tamamı öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmesini gerektiğini öneri olarak vermişlerdir. RAM personellerinin görüşlerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

"*Öğretmenler bilgilendirilmeli, hizmet içi eğitim verilmeli. (yöntem. teknik, ölçme değ. konusunda vs)"* (R4)

"*Öğretmenlerimizin klinik danışmanlık modeline göre hizmet içi eğitim almaları lazım. Öğretmenleri üç alanda geliştirmeye ihtiyacımız var: Özel eğitim mevzuatı kesinlikle bilinmeli. Özel eğitim alan bilgisi ve literatür bilgisi olmalı. Bilginin uygulama boyutu konusunda eğitim verilmeli. Çocuğa değen tüm öğretmenlerin güçlendirilmesi ve çocukla ilgili her alanda iş birliğine dayalı birlikte müdahale programı geliştirilmesi ve uygulanmasından yanayım."* (R5)

Katılımcıların tamamı RAM personeli yetersizliğinin giderilmesini önermiştir. Bazı katılımcılar tarafından RAM personellerine hizmet içi eğitim verilmesi önerilmiştir. Ayrıca RAM personellerine okullara gitme konusunda ulaşım imkanı sağlanması ve okullara giderek öğrencinin değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Konu ile ilgili verilen önerilerden bazıları şunlardır:

"Personel sayısı artar, ulaşım imkanı sağlanırsa okullara gidilebilir." (R3)

"RAM'daki personellerin hizmet içi eğitim alması gerekiyor. (özellikle ölçme değerlendirme konusunda) Bazen RAM personeli alanı olmayan engel türlerini ölçmek için görevlendirilebiliyor. RAM'larda fizyoterapist, dil konuşma terapisti, ergoterapistler olmalı." (R4)

"RAM'lardaki personellerin ölçme değerlendirme konusunda ölçek kullanma kabiliyetlerinin ve bilgi birikimlerin arttırılması lazım. RAM personellerine hizmet içi eğitim verilmeli ve RAM'lardaki personel sayısının arttırılmalı." (R5)

"Çocuk için RAM'dan personeller okula gitmeli, birlikte bir değerlendirme yapılmalı, üçlü klinik danışmanlık modeline mutlaka geçilmeli." (R5)

RAM personellerinden 3'ü Sağlık Bakanlığı ile RAM arasında işbirliği yapılması gerektiğini düşünmektedir. Önerileri aşağıda belirtilmiştir:

"Sağlık Ocakları ile işbirliği yapılmalı." (R3)

"Sağlık Bakanlığı ile MEB arasında ciddi bir iletişim problemi var. Bu iletişim sorunu çözülmeli." (R4)

"Sağlık süreçlerinde tanı koymuş kişilerle iş birliği geliştirebileceğimiz modellere ihtiyacımız var." (R5)

RAM personellerinden R2 ve R4 tarafından öğretmenler haricinde öğretmen adaylarına ve idarecilere özel eğitim konusunda eğitimler verilmesi önerilmiştir. RAM personellerinden R2 ve R4'ün görüşü şu şekildedir:

"Öğretmen adaylarına özel eğitim bilgisi verilmeli." (R2)

"İdareciler özel eğitim konusunda kendini geliştirmeli, bu konuda eğitim almalıdır." (R4)

RAM personellerinden 2'si kaynaştırma öğrencilerinin eğitim durumları ve ilerlemelerinin takip edebilmesine yönelik sistemler olması gerektiğini öneri olarak vermişlerdir. RAM personellerinden R3 ve R5'in önerisi şu şekildedir:

"Öğrencilerin ilerlemelerini takip edeceğimiz sistemler olmalı. Bu kademe geçişlerinde ve öğretmen değişikliğinde önemli olur." (R3)

"Mutlaka kademeler arası bilgilerin aktarıldığı sistemler olmalı (Anaokulundan ilkokula, ilkokuldan liseye) Buna yönelik mevzuat düzenlemeleri yapılmalı. E okul gibi sistemleri güçlendirmek lazım. İlkokul 1. Sınıftaki öğrencinin toplantısına okul öncesi öğretmeninin de katılması lazım." (R5)

Rehberlik ve Araştırma Merkezlerindeki malzeme ve materyal eksikliğinin giderilmesi, fiziki koşulların iyileştirilmesi 2 katılımcı tarafından önerilmiştir. Verilen öneriler aşağıdaki gibidir:

"Malzeme, materyal eksikliği giderilmeli." (R4)

"RAM'larda ihtiyaç duyulan fiziksel düzenlemelerin yapılması ve araçların, odaların arttırılması lazım." (R5)

RAM personellerinden R5 tarafından Eğitim Fakültelerinin 6 yıl olması ve staj programlarına özel eğitimle ilgili kurumların dahil edilmesi öneri olarak verilmiştir. RAM personelinin önerisi şu şekildedir:

"Eğitim Fakülteleri 4 yıl değil 6 yıl olmalı. Bütün programlarda 2 yıl kadarıyla çocukların gelişim alanlarına ilişkin gerek alan bilgisi gerek uygulama bilgisinin güçlendirilmesi lazım. Staj programlarına bilinçli bir şekilde kaynaştırma boyutunda ve özel eğitimle ilgili kurumlarda olanlar da dahil edilmeli." (R5)

RAM personellerinden R5 tarafından okul rehberlik servisinin iyileştirilmesi gerektiği önerilmiştir. RAM personelinin önerisine aşağıda yer verilmiştir:

"Okul rehberlik servisi boyutu çok daha iyi etkinleştirilmeli. Akranlara, ailelere, akran ailelerine daha sistematik çalışmalar yapılmalı. Çalışmalar değerlendirilebilir ve denetlenebilir olmalı." (R5)

RAM personellerinden R5, özel gereksinimli çocukların eğitimi konusunda tüm toplumun bilinçlendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması gerektiğini ifade etmiştir. RAM personelinin önerisine aşağıda yer verilmiştir:

"Tüm toplumun bilgilendirilmesine ihtiyacımız var. Toplumsal farkındalık gelişmeli. Sistemli bir halk eğitimi söz konusu olmalı. Bunlar sosyal ağlar üzerinden yürütülebilir." (R5)

4.2.2.4 RAM Personellerinin Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Öğretmenlerin Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinden Yardım Talep Etme Durumları ile İlgili Görüşleri

Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine dair Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinden yardım talep etme durumlarını ve taleplerin nasıl karşılandığını öğrenmek amacıyla RAM personellerine "Şimdiye kadar kaynaştırma eğitimi ile ilgili sizden yardım talep eden bir öğretmen oldu mu? Oldu ise yardım talebi nasıl karşılandı?" sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine dair RAM'dan yardım talep

etme ve RAM tarafından taleplerin karşılanma durumları ile ilgili RAM personellerinin görüşleri aşağıda sunulmuştur.

Görüşmeye katılan RAM personellerinin tamamı kaynaştırma eğitiminde yaşanılan sorunlarla ilgili az sayıda öğretmenin Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinden yardım talep ettiğini ifade etmiştir. Ayrıca destek talep eden öğretmenlerin daha çok genç öğretmenler olduğu belirtilmiştir. RAM personellerinin görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

"Bazen çocuğun durumu hakkında bilgileri yoksa arıyorlar. Genelde öğretmenlerle iletişimimiz yok. Arayıp iletişim içinde olan öğretmen sayısı az." (R3)

"Az sayıda öğretmen yardım talep ediyor. (Genellikle genç öğretmenler) Daha çok davranış problemine yönelik sorunlarla ilgili talep oluyor." (R4)

"Ağırlıklı olarak genç öğretmenler yardım talep ediyor. Mesleğe yeni başlamış ile 40-45 yaş arası öğretmenler. Bunun sebebini kıdem yılı fazla olan öğretmenlerin akademik hayatlarında özel eğitim bilgisi ile pek karşılaşmaması diye düşünüyorum. Ama genç kuşak daha çok karşılaşarak ve bilerek geldi. Sosyal farkındalık ve gelişmeye açıklık söz konusu. Köylerde çalışan öğretmenler de arama sorma eğiliminde. Çünkü rehber öğretmenleri yok." (R5)

RAM personellerinin tamamı kaynaştırma eğitiminde sorun yaşayan öğretmenlerin talepleri doğrultusunda öğretmenlere bilgi verdiklerini ifade etmiştir. RAM personelleri gerekirse okullara gittiklerini veya öğretmenleri kuruma davet ettiklerini belirtmişlerdir. Bu konu ile ilgili RAM personellerinin görüşlerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

"BEP toplantıları için yardım istiyorlar. Ya telefonla bilgi veriyoruz ya da okula gidiyoruz." (R1)

"Öğretmenlerin ihtiyacı olduğunda ya biz okula gidiyoruz ya da kuruma davet ediyoruz. Gerek yüz yüze gerek telefon yoluyla paylaşımlarımız oluyor. Bireysel olarak yeni elde ettiğim bir bilgi, bir kitap, akademik çalışma varsa mutlaka paylaşıyorum." (R5)

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi sürecinde problem yaşama ve Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinden faydalanma durumları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmaya Kastamonu ilinde görevli sınıfında daha önce kaynaştırma öğrencisi olmuş veya halen kaynaştırma öğrencisi olan sınıf öğretmenleri ve Kastamonu Rehberlik ve Araştırma Merkezinde görevli RAM personelleri katılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygu, tutum ve kaygılarını belirlemek amacıyla "Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Duygular, Tutumlar ve Kaygılar Ölçeği" toplam 66 sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi sürecinde yaşadığı sorunlar ve Rehberlik ve Araştırma Merkezinden faydalanma durumları ile ilgili görüşlerini almak amacıyla 9 sınıf öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Rehberlik ve Araştırma Merkezi çalışanlarının kaynaştırma eğitimine dair görüşlerini almak amacıyla 5 RAM personeli ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Araştırmanın bu bölümünde verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara bağlı olarak ulaşılan sonuçlara ve sonuçlara dayalı olarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1 Sonuçlar

Araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlar; sınıf öğretmenlerine uygulanan KEİDTKÖ' den ölçeğinden elde edilen bulgulara ilişkin sonuçlar, sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara ilişkin sonuçlar ve RAM personelleri ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara ilişkin sonuçlar olmak üzere üç ayrı bölümde ele alınmıştır. Elde edilen sonuçlar, alanyazındaki benzer araştırmaların sonuçları ile birlikte tartışılmıştır.

5.1.1 Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Duygu, Tutum ve Kaygılarına İlişkin Sonuçlar

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik duygu, tutum ve kaygılarının belirlenmesi için uygulanan KEİDTKÖ ölçeğinden elde edilen bulguların kıdem yılı ve cinsiyet değişkenine göre sonuçlarına yer verilmiştir.

Kıdem yılı değişkenine göre; sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik duygu, tutum ve kaygı düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Benzer bir şekilde Özcan (2020) tarafından yapılan araştırmada, okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik duygu, tutum ve kaygı düzeylerinin mesleki deneyim süresine göre farklılaşmadığını görülmüştür. Salah (2021) tarafından yapılan araştırmada sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin mesleki deneyim süresine göre kaynaştırma eğitimine yönelik duygu, tutum ve kaygı alt boyutunda farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Keskinkılıç'ın (2022) çalışmasında beden eğitimi öğretmenlerinin kıdem yılı değişkenine göre kaynaştırma eğitimine yönelik duygu, tutum ve kaygı alt boyutunda anlamlı bir farklık olmadığı görülmüştür. Bu araştırma sonuçları, elde edilen bulguları desteklemektedir.

Cinsiyet değişkenine göre; sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik duygu, tutum ve kaygı düzeylerinde anlamlı bir faklılık bulunamamıştır. Bayar (2017), çalışmasında ilkokulda görev yapan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik duygu, tutum ve kaygılarını bazı değişkelere göre incelemiştir. Cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Karasu (2019) tarafından yapılan çalışmada DKAB öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik duygu, tutum ve kaygılarının cinsiyet değişkenine göre etkilenmediği tespit edilmiştir. Filiz (2021) çalışmasında sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygu, tutum ve kaygıları arasında cinsiyet değişkenine göre farklılık bulunmadığı görülmüştür. Bu araştırma sonuçları, elde edilen bulguları destekler niteliktedir.

5.1.2 Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin tamamı kaynaştırma öğrencilerinin sınıfa uyum sağlamakta, öğretmeni ve arkadaşları ile iletişim kurmakta ilk etapta zorlandığını ifade etmiştir. Sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu zamanla bu sorunun ortadan kalktığını belirtirken az sayıda öğretmen sorunun zaman zaman devam ettiğini veya hiç aşılamadığını ifade etmiştir.

Kaynaştırma öğrencisinin engel veya özel gereksinim durumuna hakim olamama konusunda sorun yaşadığını ifade eden öğretmenlerin olduğu görülmüştür. Bu

konuda sorun yaşayan öğretmenler tarafından kaynaştırma öğrencisi ile bire bir ilgilendiği zamanlar sınıf hakimiyetini sağlayamama, sınıf mevcudunun kalabalık olmasından dolayı kaynaştırma öğrencisi ile yeteri kadar ilgilenememe gibi durumlarından kaynaklı sıkıntılar yaşadıkları dile getirilmiştir. Sorun yaşayan öğretmenlerin bir kısmı eğitim fakültesinde veya hizmet içi eğitimlerle yeterince bilgi sahibi olamadıklarını ve çaresiz kaldıklarını düşünmektedir. Sanır (2009) tarafından yapılan çalışmada sınıf öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde yeterli bilgiye sahip olmadığı sonucuna varılmıştır. Akalın (2015) çalışmasında sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine dair bilgi ve becerilerinin sınırlı olduğu görülmüştür. Kaynaştırma öğrencisinin engel veya özel gereksinim durumuna hakim olamamaktan dolayı sorun yaşamayan öğretmenlerin ise engel türü hakkında daha önceden bilgi sahibi olan öğretmenler olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu kaynaştırma öğrencisi ile iletişim sorunun zamanla düzeldiğini, kaynaştırma öğrencisi velisi ile iletişim konusunda ise sorun yaşamadığını ifade etmiştir. Sınıf öğretmenlerinin bir kısmı kaynaştırma öğrencisinin akranlarından ve akran velilerinden kaynaklı sorun yaşadığını dile getirmiştir. Sınıf öğretmenlerinin bir kısmı ise kaynaştırma öğrencisine karşı akran ve akran velilerinin son derece anlayışlı ve hoşgörülü olduğunu ifade etmiştir.

Sınıf öğretmenleri tarafından kaynaştırma eğitiminde yaşadıkları problem durumuna verilen örneklerden yola çıkarak problemler; kaynaştırma öğrencisinin sınıfa ve arkadaşlarına uyum sağlayamaması, fiziksel yetersizlik ve uyumsuzluğu olan öğrencilerin rutin işlerde zorlanması ve öğretmenin zaman yetersizliği sebebiyle kaynaştırma öğrencisi ile ilgilenememesi olarak ele alınmıştır. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde yaşadığı problemlere yönelik kendi çabaları ile çözüm yolları geliştirdikleri, soruna yönelik çözüm geliştirilmediği zamanlarda kaynaştırma öğrencisine destek oldukları görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmenlerden sadece biri problemin çözülmesi için RAM ile görüştüğünü fakat sorunun çözülemediğini ifade etmiştir. Deniz (2018) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde RAM ile işbirliği yaptıkları fakat bu süreçte RAM hizmetlerin yetersiz kalmasından dolayı sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin bir kısmı kaynaştırma eğitimine yönelik RAM'dan faydalandığını, bir kısmı ise RAM'dan faydalanmadığını ifade etmiştir. RAM'dan destek talebinde bulunan öğretmenler genellikle telefon görüşmesi, sözel ve yazılı bilgi, birebir görüşme şeklinde karşılık aldığını belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik öğretmenlere bilgi verme ve destek olma, öğrenciyi sınıfta gözlemleme, düzenli aralıklarla okulları ziyaret etme, hizmet içi eğitim veya seminer düzenleme gibi beklentileri olduğu görülmüştür. Sadioğlu, Batu, Bilgin ve Oksal (2013), çalışmalarının sonucunda sınıf öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde uzman desteğine ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir. Demir ve Usta (2019) tarafından yapılan çalışmada sınıf öğretmenlerinin RAM başta olmak üzere kurumsal destek alması gerektiği ortaya çıkmıştır.

5.1.3 RAM Personellerinin Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan RAM personellerinden sadece biri geçerliliği kanıtlanmış testler uygulandığı için tanılama aşamasının tamamen doğru ve yeterli olduğunu ifade etmiştir. Diğer RAM personelleri tanılama aşamasında hatalar olabileceğini, bu hataların genel olarak öğrenciden, öğretmenden, aileden, RAM personelinden ve RAM personelini aşan sınırlılıklardan kaynaklı olabileceğini belirtmişlerdir. RAM personellerine göre fiziki ortam ve materyal yetersizliği, zaman ve RAM personeli yetersizliği, çocuğun tanılama esnasındaki durumu, ölçme aracı yetersizliği, öğretmenin bilgi yetersizliği, ailenin yanlış bilgi aktarımı gibi sebeplerden kaynaklı hatalar olabilmektedir. Özak, Vural ve Avcıoğlu (2008) tarafından yapılan çalışmada RAM müdürlerinin gönderme, tanılama, yerleştirme, izleme ve değerlendirme aşamalarına ilişkin görüşleri alınmıştır. RAM müdürleri her aşamada sorunlar yaşandığını ifade ederken tanılama aşamasında personel azlığı, zaman yetersizliği, öğrenci hakkında yeterli bilgi alınmaması gibi sebeplerden kaynaklı sorunlar yaşandığını belirtmişlerdir. Çakmak (2017) çalışmasında öğrenme güçlüğü olan bireylerin tanılama sürecine ilişkin RAM personellerinin görüşlerini almıştır. Çalışmanın bulgularına göre, tanılama sürecinde aksaklıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında, RAM personellerinin tanılama sürecinde çeşitli sebeplerden kaynaklı sorunlar yaşandığını gösteren çalışmalar bulunmaktadır

(Öğülmüş, 2011; Yurtsever, 2013; Kuzgun, 2019; Yalçın, 2021; Yılmaz ve Uçar, 2021).

Araştırmaya katılan RAM personellerinin tamamı kaynaştırma eğitimine dair öğretmenin bilgi düzeyinin, tutumunun ve destek eğitim odalarının kaynaştırma eğitimden fayda görme düzeyini etkilediğini belirtmiştir. Ayrıca aile ilgisinin de kaynaştırma eğitimin de önemli olduğunu belirten RAM personelleri olmuştur. Kastamonu ilinde ve Türkiye genelinde kaynaştırma eğitiminden fayda göreme düzeylerini 1 RAM personeli olması gerekeni yakın, 3 RAM personeli olması gerekenden uzak, 1 RAM personeli ise olması gerekenden çok uzak olarak değerlendirmiştir. Genel olarak RAM personelleri, kaynaştırma eğitimi konusunda daha çok yol kat edilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Güven ve Uyanık-Balat (2006) çalışmalarında rehber öğretmenler ve RAM çalışanlarının kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerini almayı amaçlamıştır. Çalışmaya katılan rehber öğretmenler ve RAM çalışanlarının tamamına yakını uygulanan kaynaştırma eğitimi sisteminin uygun olmadığını belirtmişlerdir.

RAM personelleri kaynaştırma eğitiminde sorunlar yaşandığını dile getirmiş ve çeşitli öneriler vermişlerdir. Her okulda özel eğitim öğretmeni olması ve destek eğitim odası açılması, öğretmene hizmet içi eğitim verilmesi, RAM personel yetersizliğin giderilmesi tüm katılımcılar tarafından önerilmiştir. Öğretmen adaylarına, idarecilere, RAM personellerine eğitim verilmesi, Sağlık Bakanlığı ile işbirliğinin yapılması, öğrencinin ilerlemesini takip edecek sistemler kurulması da verilen öneriler arasındadır. Kamen-Akkoyun (2007) tarafından yapılan çalışmada Batı Karadeniz Bölgesinde bulunan Rehberlik ve Araştırma Merkezinde görevli personellerin kaynaştırma eğitimi ile görüşleri alınmıştır. RAM personelleri başarılı bir kaynaştırma eğitimi için öğretmenlerin bilgilendirilmesini, destek eğitim odalarının açılmasını, özel eğitim öğretmeni sayısının artırılmasını öneri olarak vermişlerdir.

RAM personellerinin tamamı kaynaştırma eğitiminde yaşadığı sorunlara dair çok az sayıda ve genellikle genç öğretmenlerin RAM'dan destek talebinde bulunduğunu ifade etmişlerdir. Destek talebinde bulunan öğretmenlere telefon görüşmesi, sözlü veya yazılı bilgi aktarımı, kuruma davet etme ve okula giderek bilgiler verme şeklinde karşılık verildiğini belirtmişlerdir.

5.2 Öneriler

Bu bölümde, araştırmanın bulgularından ortaya çıkan sonuçlara göre geliştirilen öneriler, uygulamalara ve yapılacak araştırmalara ilişkin öneriler olmak üzere iki başlık altında yer almaktadır.

5.2.1 Uygulamaya İlişkin Öneriler

- Öğretmenlerin lisans eğitimi sürecindeki kaynaştırma eğitimi ve özel eğitim derslerinin yeterli olmadığı görüşlerinden hareketle mesleğe yeni başlayan öğretmenlere kaynaştırma eğitimi süreci hakkında uygulamalı eğitimler verilebilir.

- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kurulan Öğretmen Bilişim Ağı (ÖBA) üzerinden kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenlerin düzenli aralıklarla seminerlere katılmaları sağlanabilir. Ayrıca özel gereksinimli bireylerin ailelerine yönelik bir bilişim ağı kurulabilir.

- Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygu, tutum ve kaygılarının kıdem yılı değişkenine bağlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu durum öğretmenlerin öğretmenlik sürecinde kaynaştırma eğitimi ile ilgili yeterince hizmet içi eğitim alamamalarından kaynaklı olabilir. Kaynaştırma öğrencisi olsun veya olmasın tüm öğretmenlere düzenli olarak kaynaştırma eğitimi ile ilgili seminerler ve daha ileri düzey kurslar sağlanabilir.

- Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi sürecinde materyal, etkinlik bulma konusunda sorunlar yaşamaması için kaynaştırma öğrencilerine yönelik materyal, kitap desteği sağlanabilir.

- Araştırmaya katılan RAM personelleri tarafından her okulda özel eğitim öğretmeni olması gerekli görülmüştür. Kaynaştırma eğitiminin sorunlarının önüne geçmek için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından her okul için özel eğitim öğretmeni kadrosu açılabilir.

- RAM personel sayısı arttırılabilir. RAM personellerine okul ziyaretleri yapmaları için ulaşım desteği sağlanabilir.

5.2.2 Yapılacak Araştırmalara İlişkin Öneriler

- Bu araştırma Kastamonu ilinde görevli sınıf öğretmenleri ve RAM personelleri ile sınırlı kalmıştır. Farklı bölgelerdeki daha geniş çalışma grubu ile araştırmalar gerçekleştirilebilir.
- Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygu, tutum ve kaygılarının kıdem yılı ve cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Farklı değişkenler bakımından incelenen çalışmalar yapılabilir.
- Bu araştırmada sınıf öğretmenleri ve RAM personellerinin kaynaştırma eğitimine yönelik görüşleri alınmıştır. Sınıf öğretmeni haricindeki öğretmenler ile RAM personellerinin görüşlerinin alındığı bir çalışma yapılabilir.
- Okul yöneticileri ve RAM müdürlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKLAR

Akalın, S. (2015). Kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin sınıf yönetimine ilişkin görüşleri ve gereksinimleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, *16*(3), 215-234.

Akçamete, G. (2009). *Özel gereksinimli öğrenciler için kaynaştırma modeli geliştirme projesi*. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri.

Anılan, H. ve Kayacan, G. (2015). Sınıf öğretmenlerinin gözüyle kaynaştırma eğitimi gerçeği. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, USOS 2015 Özel Sayısı, 74-90.

Ateş, R. C. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik öz yeterlilik inançlarının incelenmesi.* [Yüksek Lisans Tezi]. Akdeniz Üniversitesi.

Atıcı, R. (2014). Kaynaştırma öğrencilerinin okul hayatında yaşadıkları zorluklar. *Turkish States-International Periodical For The Languages Literature and History of Turkish or Turkic*, *9*(5), 279-291.

Avcıoğlu, H. (2012). Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) müdürlerinin tanılama, yerleştirme-izleme, bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) geliştirme ve kaynaştırma uygulamasında karşılaşılan sorunlara ilişkin algıları. *Educational Sciences: Theory & Practice*, *12*(3), 2009-2031.

Aydın, E. (2009). *Rehberlik ve Araştırma Merkezi yönetici ve öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi (İstanbul İli Örneği).* [Yüksek Lisans Tezi]. Beykent Üniversitesi.

Babaoğlan, E. ve Yılmaz, Ş. (2010). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki yeterlilikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, *18*(2), 345-354.

Balo, E. D. (2015). *İlkokullardaki kaynaştırma eğitimi uygulamalarında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri*. [Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi.

Batmaz, G. ve Çermik, H. (2019). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik yaptıkları öğretimsel düzenlemelerde karşılaştıkları engeller ve aldıkları destekler. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, *1*(5), 27-38.

Batu, E. S. (2000). Kaynaştırma, destek hizmetler ve kaynaştırmaya hazırlık etkinlikleri. *Özel Eğitim Dergisi*, *2*(4), 35-45.

Batu S. ve Kırcaali-İftar, G. (2010). *Kaynaştırma*. Kök Yayıncılık.

Bayar, A., Özaşkın, A. ve Bardak, Ş. (2015). Kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygular tutumlar ve kaygılar ölçeğinin Türkçeye uyarlama geçerlik ve güvenirlik çalışması. *International Periodical For The Languages Literatureand History of Turkish or Turkic*, *10*(3), 175-186.

Bayar, M. (2017). *Amasya ilinde ilkokulda görev yapan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygu, tutum ve kaygılarının değerlendirilmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Amasya Üniversitesi.

Baykoç, N. (Ed.). (2015). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim*. (3. Baskı). Eğiten Kitap.

Berkant, H. G. ve Atılgan, G. (2017). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Journal of Educational Reflections*, *1*(1), 13-25.

Çakmak, Z. (2017). *Rehberlik ve araştırma merkezi personelinin öğrenme güçlüğü olan bireylerin değerlendirme süreçlerine ilişkin görüşleri*. [Yüksek Lisans Tezi]. Anadolu Üniversitesi.

Dapudong, R. (2013). Knowledge and attitude towards inclusive education of children with learning disabilities: the case of Thai primary school teachers. *Academic Research İnternational*, *4*(4), 496-512.

Dash, N. (2018). Problems and challenges of inclusive education for students with special needs. *Online International Interdisciplinary Research Journal*, *8*(1), 155-162.

Değirmenci-Kurt, A. ve Tomul, E. (2020). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, *4*(7), 144-154.

Demir, E. ve Usta, M. (2019). Kaynaştırma eğitimine yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşleri: Karaman ilinde bir araştırma. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, *1*(2), 80-98.

Demir, M. K. ve Açar, S. (2011). Kaynaştırma eğitimi konusunda tecrübeli sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, *19*(3), 719-732.

Deniz, E. (2018). *Kaynaştırma eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri: bir meta-sentez çalışması*. [Yüksek Lisans Tezi]. Dicle Üniversitesi.

Dikici-Sığırtmaç, A. ve Deretarla-Gül, E. (2014). *Okul öncesinde özel eğitim*. Vize Basın Yayın.

Duran-Düşünür, A. (2018). *İlkokullarda kaynaştırma eğitiminde karşılaşılan sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri*. [Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi.

EARGED (2010). *İlköğretim okullarındaki kaynaştırma uygulamalarının değerlendirilmesi*. MEB-Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı.

Erdoğan, F. K. ve Baş, S. (2018). Özel gereksinimli birey farkındalığının 4-6 yaş çocuklarına kazandırılması. *Yaratıcı Drama Dergisi, 13*(1), 101-114.

ERG ve TOHUM (2011). *Türkiye'de kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimin durumu*. Eğitim Reformu Girişimi.

Erişkin, A.Y., Kıraç, S. Y. ve Ertuğrul, Y. (2012). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, *42*(193), 200-213.

Filiz, İ. (2021). *Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına yönelik yeterlilikleri ile kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygu tutum ve kaygıları arasındaki ilişki*. [Yüksek Lisans Tezi]. Biruni Üniversitesi.

Girgin, U. İ. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin ve sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimi yeterliliklerinin incelenmesi.* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.

Gök, R. (2013). *Kaynaştırma eğitimi öğrencisi bulunan ilkokul sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimde karşılaştıkları zorluklar ve bu zorluklarla başa çıkma yöntemleri*. [Yüksek Lisans Tezi]. Akdeniz Üniversitesi.

Gündoğdu-Irmak, A. (2018). *1997-2017 yılları arasında kaynaştırma eğitimi ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.

Güven, Y. ve Uyanık-Balat, G. (2006). Kaynaştırma uygulamalarına ilişkin rehber öğretmenler ve rehberlik araştırma merkezi çalışanlarının görüşleri. *Atatürk Eğitim Fakültesi Dergisi, 24*, 95-108.

Güzel, N. (2014). *Kaynaştırma öğrencisi olan ilköğretim öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yaşadıkları sorunlar (Beykoz ilçesi örneği)*. [Yüksek Lisans Tezi]. Yeditepe Üniversitesi.

Kamen-Akkoyun, A. (2007). *Rehberlik ve araştırma merkezi müdürlüğü personelinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri (Batı Karadeniz Bölgesi örneği)*. [Yüksek Lisans Tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.

Kara, Z. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi öğrencilerine yönelik tutumlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi.* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.

Karasu, T. (2019). Dkab öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi yeterlilikleri ile duygu, tutum ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişki. *Bilimname, 2019*(38), 501-522.

Kargın, T. (2004). Kaynaştırma tanımı gelişimi ve ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 5(*2), 1-13.

Kaya, A. (2016). *Türkçe öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ve özel gereksinimli öğrencilere ilişkin görüşleri.* [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.

Keskinkılıç, K. (2022). *Beden eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileri ile duygu, tutum ve kaygılarının mesleki öz yeterlilikleri açısından incelenmesi (Malatya ili örneği)*. [Yüksek Lisans Tezi]. Muş Alparslan Üniversitesi.

Kırcaali-İftar, G. (1992). Özel eğitimde kaynaştırma. *Eğitim ve Bilim, 16*, 45- 50.

Kırcaali-İftar, G. (1998). Özel gereksinimli bireyler ve özel eğitim. Eripek, S. (Ed.). *Özel Eğitim*, (3-12). Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Korucuk, B. ve Yeşiltepe, S. (2020). Kaynaştırma öğrencileri sorunlarının önem derecelerinin tespit edilmesi: Sınıf öğretmenleri üzerine bir uygulama. *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi, 3*(2), 696-706.

Kuzgun, Z. (2019). *Özel öğrenme güçlüğü olan bireylerin tanılama sürecinde karşılaşılan güçlüklerle ilgili rehberlik araştırma merkezi (Ram) personelinin görüşlerinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.

MEB (2013). *Mesleki eğitimde bütünleştirme uygulamaları*.

MEB (2018). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. T.C. Resmi Gazete, 30471, 07.07.2018.

MEB (2020). *Resmi istatistikler*. Erişim adresi: http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64.

Metin, E. N. (2015). *Kaynaştırma*. Baykoç, N. (Ed.). Eğiten Kitap.

Öğülmüş, K. (2021). Türkiye'de özel öğrenme güçlüğü olan bireylerin tanılama sürecinin rehberlik araştırma merkezi perspektifinden incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches,* Eğitim Bilimleri Özel Sayısı, 4176-4204.

Özak, H., Vural, M. ve Avccıoğlu, H. (2008). Rehberlik araştırma merkezi müdürlerinin gönderme tanılama yerleştirme izleme ve değerlendirmeye ilişkin görüş ve önerileri. *Abant Baysal Üniversitesi Eğitim Dergisi, 8*(1), 189-206.

Özcan, İ. (2020). *Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik duyguları, tutumları ve kaygıları ile kaynaştırma uygulamalarındaki öğretmen yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Çankırı ili örneği)*. [Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi.

Pamuk, Y. (2016). *Sınıf öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri*. [Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.

Sadioğlu, Ö. (2011). *Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin sorunları, beklentileri ve önerilerine yönelik nitel bir araştırma*. [Doktora Tezi]. Uludağ Üniversitesi.

Sadioğlu, Ö., Batu, S., Bilgin, A. ve Oksal, A. (2013) Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin sorunları beklentileri ve önerileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, *13*(3), 1743-1765.

Salah, Ü. (2021). *Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimindeki yeterlilikleri ile kaynaştırma eğitimine ilişkin duygu tutum ve kaygılarının incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Yozgat Bozok Üniversitesi.

Salend, S. J. (2015). *Creating inclusive classrooms effective differentiated and reflective practices*. (8th Ed.). Pearson.

Saloviita, T. (2020). Attitudes of teachers towards inclusive education in Finland. *Scandinavian Journal of Educational Research, 64*(2), 270-282.

Sanır, H. (2009). *Kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin akademik öğrenme ile ilgili karşılaştıkları sorunların öğretmen ve aile görüşleri açısından değerlendirilmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.

Saraç, T. ve Çolak, A. (2012). Kaynaştırma uygulamaları sürecinde ilköğretim sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüş ve önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8*(1), 13-28.

Sart, H., Ala, H., Yazlık, Ö. ve Kantaş-Yılmaz, F. (2004). *Türkiye kaynaştırma eğitiminde nerede? Eğitimciye öneriler*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi, Malatya.

Tiryakioğlu, Ö. (2009). *Rehberlik ve araştırma merkezi müdürlerinin özel eğitim bölümünün sorunlarının algılamaları.* [Yüksek Lisans Tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.

Tunalı, S., Gözü, Ö. ve Özen, G. (2016). Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılması "karma araştırma yöntemi". *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi, 24*(2), 106-112.

Trivino-Amigo, N., Barrios-Fernandez, S., Mananas-Iglesisas, C., Carlos-Vivas, J., Adsuar, J. C., Acevedo-Duque, N. ve Rojo-Ramos, J. (2022). Differences among male and female Spanish teachers on their self-perceived preparation for inclusive education. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 19*(06), 3647.

Unianu, E. M. (2012). Teachers' attitudes towards inclusive education. *Procedia – Social and Behavioral Sciences, 33*, 900-904.

Yalçın, R. (2021). *Dil ve konuşma bozukluklarının değerlendirilmesi sürecinde görev alan rehberlik ve araştırma merkezi personelinin yaşadığı sorunların belirlenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi.

Yılmaz, A. (2013). İlköğretim okullarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları,* 111-127.

Yılmaz, Y. ve Uçar, A. S. (2021). Rehberlik araştırma merkezlerinde yapılan çalışmaların gözden geçirilmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, *11*(2), 513-533.

Yorulmaz, A. (2015). *Kaynaştırma eğitimi veren ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde karşılaştığı problemler*. [Yüksek Lisans Tezi]. Zirve Üniversitesi.

Yurtsever, Ş. (2013). *Eğitsel tanılama ve değerlendirme sürecinde görev alan rehberlik ve araştırma merkezi personelinin karşılaştığı sorunların belirlenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.

EKLER

EK A Anket Uygulama İzni

T.C.
KASTAMONU VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 75048956-44-E.957504
Konu : Anket İzni (Cemile AKBIYIK)

14.01.2020

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi: 03/01/2020 tarih ve 26350463-044-E.65 sayılı yazınız.

İlgi tarih ve sayılı yazınıza istinaden Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencisi Cemile AKBIYIK'ın hazırlamış olduğu " Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Problem Yaşama ve Rehberlik Araştırma Merkezlerinden Yardım Alma Durumları " konulu anket çalışmasını İlimiz Merkez İlçesindeki resmi ilkokullarda görevli sınıf öğretmenlerine 2019-2020 eğitim öğretim yılında gönüllük esasına göre kurumun eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmadan uygulaması ile ilgili Valilik Olur'u ilişikte gönderilmiştir.

Ekte gönderilen imzalı ve mühürlü anketin uygulanması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Cengiz BAHÇACIOĞLU
İl Milli Eğitim Müdürü

Ek:
1- Valilik Olur'u (1 sayfa)
2- Anket Çalışması (2 sayfa)

Adres: Saraçlar Mahallesi Bayındır Sokak No 8 Posta Kodu 37100
Merkez Kastamonu
Elektronik Ağ: kastamonu.meb.gov.tr
e-posta: bilgisayar37@meb.gov.tr

Bilgi için: Enis YILMAZ
Tel: 0 (366) 214 10 01
Faks: 0 (366) 212 22 18

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 597a-6fee-3265-99a0-19a3 kodu ile teyit edilebilir.

EK B Sınıf Öğretmeni - Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Değerli meslektaşım;

Elinizdeki bu görüşme formu, Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Problem Yaşama ve Rehberlik Araştırma Merkezlerinden Yardım Alma Durumlarını incelemek amacıyla hazırlanmıştır. Ölçekten elde edilen veriler, yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Çalışmanın amacına ulaşabilmesi için cevaplarınızın samimi olması önemlidir. Ölçme aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgileri belirlemeyi amaçlayan sorulara, ikinci bölümde ise kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşler yer almaktadır.

Ölçeğin doldurulmasında göstereceğiniz duyarlılığa teşekkür ederim.

Saygılarımla

Cemile AKBIYIK

Kastamonu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi

EK B'nin Devamı

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz:

2. Çalıştığınız ilçe neresidir?

3. Okulunuzun bulunduğu yerleşim yeri neresidir?

4. Mezun olduğunuz okul türü nedir?

5. Meslekteki kıdem yılınız kaçtır?

EK B'nin Devamı

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Aşağıda Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Problem Yaşama ve Rehberlik Araştırma Merkezlerinden Yardım Alma Durumlarına ilişkin sorular yer almaktadır. Görüşme sırasında görüşmenin seyrine göre sorular detaylandırılabilir.

Soru1: Daha önce sınıfınızda yer almış ve halen yer alan kaynaştırma öğrencileri hakkında genel bilgi verebilir misiniz?

a) Engel durumları nelerdi?
b) Sınıfa uyum sağlamakta zorlanıyorlar mıydı?
c) Sizinle iletişim kurmakta zorlanıyorlar mıydı?
d) Arkadaşları ile iletişim kurmakta zorlanıyorlar mıydı?

Soru2: Sınıfınızda kaynaştırma öğrencisi bulunduğu dönemlerde kaynaştırma eğitimi ile ilgili problem yaşama durumlarınızı anlatabilir misiniz?

a) Öğrencinin engel durumuna/türüne hakim olmamaktan dolayı problem yaşadınız mı?
b) Öğrenci ile iletişim sağlayamamaktan dolayı problem yaşadınız mı?
c) Öğrenci velisi ile iletişim kuramamaktan dolayı problem yaşadınız mı?
d) Kaynaştırma öğrencisi dışındaki öğrencilerden kaynaklı kaynaştırma eğitimi ile ilgili problem yaşadınız mı?
e) Kaynaştırma öğrencisi dışındaki öğrencilerin velilerinden kaynaklı kaynaştırma eğitimi ile ilgili problem yaşadınız mı?

Soru3: Kaynaştırma eğitimi ile ilgili sınıf içinde ya da sınıf dışında karşılaştığınız problem durumlarına yönelik hangi çözümleri geliştirdiniz?

a) Problem Durumu:
b) Probleme Getirilen Çözüm:
c) Problemin Ortadan Kalkma Durumu:

Soru4: Kaynaştırma eğitimine yönelik Rehberlik Araştırma Merkezi'nden (RAM) faydalanma durumunuz nedir?

a) Hangi sıklıkla RAM'dan faydalanırsınız?
b) Destek talebinize yanıt alabiliyor musunuz?
c) Destek talebinize nasıl karşılık alıyorsunuz? (Birebir görüşme, telefon görüşmesi, yazılı bilgi aktarımı vb)
d) Destek talebi haricinde RAM tarafından bilgi alma, bilgi verme ya da istişare amaçlı bir hizmet alıyor musunuz? Evet ise ne sıklıkla?
e) RAM'dan beklentileriniz nelerdir?

EK C RAM Personeli - Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

RAM- Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

1- Hangi bölümden mezun oldunuz ve ne kadar süredir RAM bünyesinde çalışmaktasınız?

2- Kaynaştırma eğitimi ile ilgili olarak RAM tarafından

a. Kaynaştırma öğrencisine,

b. Sınıf öğretmenlerine,

c. Kaynaştırma öğrencisinin ailesine yönelik yapılmakta olan faaliyetler nelerdir?

3- Kaynaştırma öğrencisinin tanılama aşamalarının doğru şekilde yapıldığını düşünüyor musunuz?

4- Sizce Kastamonu ili özelinde ve Türkiye genelinde öğrenciler aldıkları kaynaştırma eğitiminden fayda görmekteler mi?

5- Size göre kaynaştırma eğitiminde sorun yaşanmakta mıdır? Kaynaştırma eğitiminde sorun yaşanmakta ise kaynaştırma eğitiminin sorunlarıyla ilgili önerileriniz nelerdir?

6- Şimdiye kadar kaynaştırma eğitimi ile ilgili sizden yardım talep eden bir öğretmen oldu mu? Oldu ise yardım talebi nasıl karşılandı?

EK D Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Duygular, Tutumlar ve Kaygılar Ölçeği

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ İLE İLGİLİ DUYGULAR, TUTUMLAR VE KAYGILAR ÖLÇEĞİ

Elinizdeki bu ölçek, Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimi ile ilgili duygu, tutum ve kaygı durumlarını incelemek amacıyla hazırlanmıştır. Ölçekten elde edilen veriler, yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Çalışmanın amacına ulaşabilmesi için cevaplarınızın samimi olması önemlidir.
Ölçeğin doldurulmasında göstereceğiniz duyarlılığa teşekkür ederim. Saygılarımla.
Cemile AKBIYIK

Soru		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Kaynaştırma öğrencilerinin sınıf arkadaşları tarafından kabul edilmeyeceğine dair endişelerim var.				
2	Sonunda bir engelli olacağımı düşünmek beni korkutur.				
3	Düşüncelerini sözel olarak ifade etmekte zorlanan öğrenciler normal sınıf ortamında yer almalıdır.				
4	Kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu bir sınıftaki tüm öğrencilere gerekli özeni gösterme konusunda endişelerim var.				
5	Özel eğitime ihtiyaç duyan insanlarla iletişimimi olabildiğince kısa tutarım.				
6	Dikkat eksikliği olan öğrenciler normal sınıf ortamında bulunmalıdır.				
7	Sınıfımda kaynaştırma öğrencisi olması durumunda iş yükümün artacağını düşünürüm.				
8	İletişim teknolojilerine (Braille Alfabesi/ İşaret Dili gibi) ihtiyaç duyan öğrenciler normal sınıflarda bulunmalıdır.				
9	Eğer herhangi bir engelim olsaydı kendimi kötü hissederdim.				
10	Sınıfımda kaynaştırma öğrencisi olması durumunda daha fazla stresli olacağımı düşünürüm.				
11	Engelli bir birey ile karşılaştığımda ona bakmaya korkarım.				
12	Sınavlarda sıkça başarısız olan öğrenciler normal sınıf ortamında bulunmalıdır.				
13	Ciddi fiziksel engeli olan insanlarla karşılaştığımda yaşadığım ilk şoku atlatmakta zorlanırım.				
14	Kaynaştırma öğrencilerine eğitim verme konusunda gerekli bilgi ve becerilere sahip olmadığım için endişeliyim.				
15	Bireyselleştirilmiş eğitim programına ihtiyaç duyan öğrenciler normal sınıf ortamında bulunmalıdır.				